Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дендз • ЕРА, 16 сентябрь, 1976 шу • № 113 (5624). • Мах 2 кеп.

КЪАХЬЕГАМЦА ДЕБАДЕ ДАЬХЕН РУЗКЪА!

ШоллагIа хьувкъам чуэцача

Кубаний хьокхамагIа Нохч-ГIалгIайчен ялат кхедераша пятилетка хьалхарча шера доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцад: Даьхен амбарашка 167 эзар тонн ялат чутасса — хьалха тасса лаьрхIачул 12 эзар тонн дукхагIа. Пачхаьалкхенга дехкад 127 эзар тонн ка бола ялат. Юхе дисар кхоачашдергда хьажкIийн дуган чотах.

Ди тIехьагIа сихлуш доагIа республике хьажкIаш чуэцилга, дукхагIа колхозаши совхозаши йолалу шоллагIа хьувкъам чуэца.

ТIеххьарча деношка дуккхача районашка овсарегIа болх бе йолаенний хьажкIаш чуэцаш йола техника. Масала, Грозненски районе нормагIа 3,5 гектар чуэца езача дийнахьа 4 гектарага кхоачаш хьажкIаш чуэц цхьан комбайно. Бакъда, гудермесцаша бизза пайда эцац техниках.

ХIанз хьалхашка латта декхар да хьатташ тIа кхаьча хьажкIаш сихха цIенъеш, хоржаш уж дIачуйийсча пункташка дIаахийтар. ХьажкIаш дIалулга дикагIа вIаштIехьдаьккхад Урус-Мартановски районе.

ЯЛАТА ЛАЬРХIА ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАР

(13 сентябре кхаччалца) гектараш

Районаш	Чуэца езараш	Чуийца яьнна-раш
Ачхой-Мартановски	1780	25
Ведески	350	—
Грозненски	3224	465
Гудермесски	400	20
Малгобекски	650	60
Надтеречни	2010	490
Назрановски	3750	—
Наурски	845	146
Ножай-Юртовски	870	—
Советски	520	—
Сунженски	2940	—
Урус-Мартановски	3369	502
Шалински	3340	384
Шелковски	815	312

Района хьажкIий кхашка

Ховш ма-хиллара, укх тIеххьарча хана боахамаш дукхагIа хиннад тха районе. Хьалха 2 совхози 1 колхози мара яцар. ХIанз 8 боахам ба тха. ХIаьта царех 7 совхоз духхьал комсаш лелаяра вIашагIъелла я.

Района боахамаш специализаци еш дале а, дукха терко ю оаха гурахьа дув ялат, хьажкIаш, кхыйола культураш кхашка кхеяра. Гурахьа дув ялаташ дика хьийкъад укх шера. ДукхагIдолча боахамаша кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара план. Къаьстта дика къахьийгар «Ингушский» винсовхоза ялаташ леладераша. Цар 200 процент кхоачашйир паччахьалкхенга ялат дохкара план. Иштта дика камаьхал яьлар Даьхен амбарашка планал дукхагIа ка бола ялат чутессача «Кавказ» винсовхоза ялаташ леладерий а. Во толамаш даханзар кхыча боахамаша а.

ХIанз шоллагIа хьувкъам — ялата йийна хьажкIаш чуэца болабеннаб района механизатораш. Ерригa тха укх шера чуя еза хьажкIаш 648 гектар я. Паччахьалкхенна оаха дIаяла еза 1500 тонн хьажкIаш.

Хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдара тIехьа шерра къовсам а боаржабаь къахьегаш ба механизированни отрядашцареи звенощцареи механизатораш. Къаьстта дика къахьег «Ингушский» винсовхозерча Коригов Султана кулгалдеча механизированни отрядацарчеи «Советский» винсовхозерча Яндиев ХIарон керте латтача звеноцарчеи хьажкIаш лелаераша.

КПСС ЦК Генеральни секретаря нов. Л. И. Брежнева Алма-Ате хиннача партийно-боахама активе даьча къамаьло дог гIоздаьккха болча тха района хьажкIаш лелаераша шоай торонаш а лаьрхIа дош деннад берригa хьувкъам балха 15—16 дийнахьа чуийца баккха, аьнна.

ХьажкIий хьувкъам сихха чуэцара, из лорабара, Даьхен амбарашка чутассара мел эшар вIаштIехьдаьккхад массе боахаме. Совхозий центральни хьатташка хадданза хьажкIаш хьакхухьаш лел автомашинаши лафеташ тIехьайийза тракторашй. Ди-бийса ца къовсаш хьажкIаш цIенъеш, егаеш, тIайотташ паччахьалкхенга дIайохьийташ къахьегаш ба совхозий центральни хьатташкара болхлой. ХьажкIаш сихен ца йойташи чуэцар, уж Даьхен амбарашка чуйоссаяр да хIанз тхона хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI.

М. ДОЛТМУРЗИЕВ,
Малгобекски района юрта боахама производственни управлене начальник.

Сихха чуэцаргья...

«1976 шерара хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташи доакъарашн кийчделга Iалашдара кхы а тIа де дезарий хьакъехьа» КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои баь соцам кхоачаш а беш, лоаццача ханеи ца дойташи ка бола ялаташ чудара чIоагIа оарцагIдаьнна къахьегар бахьан долаш хьалхара толам баьккхар оаха укх шера.

2100 гектара тIара ка бола ялат дика хьийкъар. Юккъера лаьрхIача хIара гектара тIара 27,2 центнер кIа, 27,6 центнер мукх, 24,1 центнер рожь. 23 центнер кен баьккхар оаха. Иштта боккха хьувкъам чубарах тха вIаштIехьдаьлар паччахьалкхенга ялат дохкара план шозза совгIа кхоачашъе. ПланагIа 2500 тонн йолаш Даьхен амбарашка тха совхоза болхлоша чутессар 5120 тонн ялат.

Цо толамах дог гIоздаьнна а болаш къахьегаш ба тха механизатораш. Цхьатарра кхоачашде дезаш дукха балхаш Iайнад тха. Цхьабола механизатораш зяба лаьтта оахаш ба, вожаш гурахьа дув ялат дIадувш, кхыдола балхаш чакхдоахаш ба.

Цхьабакъда, хIанз чакхдоахача балхех керттерчарех цаI лоархI оаха ялата йийна хьажкIаш сихен ца йойташи чуийца йоахилга.

Бакъда, хьажкIаш укх шера кIезига йийнаяр оаха. Цу тIа а, тхона ма-хеттара дика а хиннаяц уж. Цун керттера бахьан да тха лаьтташ хий дуллаш доацилга. ХIаьта догIа дийлха тхона дага а дагIац. Укх шера 23-гIча июне денз догIан цхьа тIадам бийлхабац тха лаьтташка. Цудухьа хьажкIаш ледара хьийкъай цхьайолча моттигашка.

Ерригa хьажкIаш 250 гектар яр. Царех 150 гектара тIара хьажкIаш силоса чуийцай оаха, хIаьта 100 гектара тIара яраш ялата лаьрхIа я.

Массехк ди да 50 гектар хулача кхай тIара хьажкIаш оаха чуэца йолаяь. Цигара хьажкIаш ледарагIа я тха. Хетаргахь хIара гектара тIара 20—25 центнер мара яргьяц. ХIаьта кхычахьа 50 гектара тIа йийнараш дуккха а дикагIа хьийкъай. Цига хIара гектара тIара 30—35 центнер хьажкIаш яла мег тхона.

ХьажкIаш чуэцача хIанзарчоя болх беш 2 комбайн мара яц тха. Цхьан-шин дийнахьа кхы а цхьа комбайн хургья цига болх беш.

ХьажкIаш чуэцача белгалбаьнна къахьегаш ба механизатораш Нальгиев Муса, Мужахоев Нурдин. Шоай балха нормаш дикка тIеххкоачашъю цар.

КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Алма-Ате хиннача партийно-боахама активе даьча къамаьла тIа белгалдаьккха да ялат дукхагIа даккха дезилга. Оаха, механизатораша дика кхетаду из. Ялат дукхагIа доаккхилга тхох, дог лазаш оаха беча балхах тийша дя. Гурахьа дув ялаташ дикагIа хьувкъийтара боккхача лоархIаме да ханнахьа уж дIадер. Из теркаме а йица, массехк ди да оаха кIаи мукхи дIаде доладаь.

ХIаьта ялата йийка хьажкIаш сихен ца йойташи чуийца даргда. Гурахьа дийна ялаташ дика хьувкъар бахьан долаш, хьалха аз ма-аллара, ялата шин план кхоачашъе вIаштIехьдаьннад тха (хьажкIаш йоацаш). Долче, паччахьалкхенна хIанз оаха дIалуш йола хьажкIаш планал совгIа я.

С. КОРИГОВ,
«Ингушский» совхоза № 2 йолча мехотряда начальник.

ЧУЭЦАШ Я ШЕКАРА СВЕКЛАШ

Гурахьа къаьстта дукха балхаш де дезаш хул юрта боахама къахьегамхой. Чуэца беза хьувкъам, Iалашде деза доакъараш, дIае еза гурахьа юв культураш, аха деза зяба лаьтта. Уж дерригa балхаш агротехнически дикагIа йолча лоацача ханашка дика вIаштIехьдаьха чакхдаха дезаш а да. ХIаьта денгара денга лоацлуш йоагIа уж балхаш чакхдахара дикагIа йола ка.

Шекара свеклаш кхееча ерригача районашка чуэцаш я хIанз из культура. ХIанзле республике 725 гектара тIара чуийцай шекара свеклаш, е чуэца езачох 8 процент.

Из культура чуэцара балхаш къаьстта дика вIаштIехьдаьхад Шалински районе. Цига хIанзле 478 гектара тIара чуийцай шекара свеклаш, е укх шера чуэца езачох 13 процент.

КАЗАХСКИ ССР. Актюбински областа кхашка ялат чуийца доалаш латт. Дзержинске цIерагIча совхозе дикагIа болх беш я коммунист Г. Г. Шелинг керте латта комбайнерий звено.

СУРТА ТIА: хьувкъам чуэцачара турпалаш: (аьрдехьара аьттехьа) звеньевой — Г. Шелинг, комбайнераш М. Жаймагомбетов, В. Иванов, П. Тиссен, П. Сутковский, А. Мухин шоаш яьккхача совхоза карара кара телача ЦIеча байракхаца.

Д. КАРАЧУНА сурт.

ТАСС фотохроника.

СИГАЛА — «СОЮЗ-22»

ТАСС хоам

1976 шера 15 сентябре московски ханах 12 сахьати 48 минути яьлча Советски Союзе урагIдахийтад «Союз-22» яха космически кема. Из леладу кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт полковник Быковский Валерий Федорович, борт-инженер Аксенов Владимир Викторович юкъе волча экипажо.

Машара гIулакхашта космически аре тахкараи цох пайда эцараи даькъе социалистически мехкаша вIаши цхьана гIулакхаш леладара программагIа «Союз-22» яха космически кема урагIдохийтача хана керттера де лерхIар фуд аьлча, из да халкъа боахама хьаштий духьа лаьттан тIехьен геолого-географически хьисап Iомадара Iилма-технически методаши средстваши кийчъелгеи эргаяьха тоаелгеи. Уж декхараш кхоачашдара космически кема тIа оттаяьй дуккхазональни фотоаппаратура, из кийчъяьй ГДР-ен СССР-еи специалисташа, хIаьта хьаяьй ГДР-рча «Карл Цейс Йена» яхача халкъа предприяте.

Кема сигала дохийтача хана иштта кхоачашде лерхI Iилма-технически, медико-биологически тохкамаши эксперименташи. «Союз-22» яхача кема экипажаца лоаттабу тешшаме радиои телевизионнии бувзам.

«Союз-22» яхача космически кема никъ барга хьожаш а цунгара хьайоагIа информаци чакхйоаккхаш а я Советски Союза доазон тIа ухкача хьажара станцешкара, атлантически океана экваторе тайп-тайпарча районашка долча Iилма-тохкама кемашкара хьауха информаци чакхйоаха советски центр.

Космонавташ В. Ф. Быковскийи В. В. Аксенови могаш-маьрша ба, кемай бортовой системаш боаррамагIа болх беш я.

Космонавташ новкъостий Быковскийи Аксенови балха программа кхоачашъе болабеннаб.

Полковник БЫКОВСКИЙ Валерий Федорович

Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Быковский Валерий Федорович ваьв 1934 шера Московски областерча Павловски Пасад яхача городе. Качински тIема авиационни училище чакхъяьккхачул тIехьагIа Советски Эскара авиационни доакъошка гIулакх деш хиннав.

Космонавтий отряде В. Ф. Быковский дIаязваьв 1960 шера. 1963 шера «Восток-5» яхача кемаца шиъ хьалхара космически никъ баьб.

1968 шера космонавташ кийчбеча центре балха воллашехь а толамца чакхъяьккхай цо Н. Е. Жуковске цIерагIа йола военни-воздушни инженерни академи, хIаьта цул тIехьагIа пхи шу даьлча технически Iилмай кандидата степень йоаккхаш диссертацена защита яьй. Кепатеха ярадьнна балхаш а изобретенеш а я цун.

В. Ф. Быковский — 1963 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член ва.

Космонавта сесаг Валентина Михайловна Звездный городке болх беш я. БыковскегIар дезале шин воI ва — 13 шу даьнна Валерийи 11 шу даьнна Сергейи.

АКСЕНОВ Владимир Викторович

Аксенов Владимир Викторович ваьв 1935 шера Рязански областа Касимовски районерча Гиблицы яхача юрта. 1953 шера машиностроительни техникум чакхъяьккхачул тIехьагIа тIема авиационни школаи тIаккха Чугуевски тIема авиационни училищаи курсант хиннав из.

1957 шера В. В. Аксенов конструкторски бюро болх бе а Ерригсоюзни заочни политехнически институте деша а волавеннав. Из йистеяьккхай 1963 шера. Хьинаре дакъа лаьцад цо космически аппаратий керда системаш кийчъеча, царна летни тохкамаш деча, хIаьта иштта экипажаш кийчъеча а.

Космонавтий отряде В. В. Аксенов дIаязваьв 1973 шера, космически никъ бе кийчвара йола йизза курс чакхъяьккхай

В. В. Аксенов 1959 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член ва.

Космонавта сесаг, Марина Васильевна конструкторски бюро болх беш я. АксеновгIар къонгаш — Валерий 12 шу, Сергей 6 шу даьнна ба.

Советий мехка гIолла

СТАВРОПОЛЬ. Дуга чуэца болабеннаб Ставрополья лаьтташ леладераш. БIарчча ахкана дуга хи чура дегIапхача кхашка дIайигай гусеничнии ахгусеничнии трактораш. Ставропольерча чекаша, дукхагIча даькъе, дIалоац цхьан хана даьсса яйхка—аренашкарча хиний каналийн дIоаххала Iодаьда пайда хьа ца луш хинна тух тIадаьнна лаьтташ. Йоакхонца Iунад деш тоадаьча лаьтташа массе метте дика хьувкъам бала мегаш ба — хIара гектара тIара 40—50 центнер дуга.

ШААРТУЗ (Таджикски ССР). Кафирнигана лохе гIолла итт километр йIаьха дамба хьалъетта баьннаб «Вахшводстрой» треста гидрогIишлонхой. Цо дIакъайлад 600 гектар совгIча лаьтта дIабийнача биткъа хьоаса болча боамбе, дуга, люцерна кхаш тIа ухаш хинна Iаржа доагIа хий. ГидрогIишлонхоша шу чакхдалалехьа кхы а 500 гектар совгIа лаьтта карадерзадергда хи йисте гIоллара. Укх пятилетке Кафирнигана лохехьа хи кIал даьдача лаьттаех кхаш хургда.

ПЕТРОПАВЛОВСК-КАМЧАТСКИ. Вулканаш гIеттача областашка лаьттанна кIалхара йIовхал меллай харан цунах пайда эцараи хетаяь яр укхаза чакхъяьнна ерригсоюзни симпозиум. ХIанз энерги духъювла керттера хьаст — кIор, мехкдаьтта, газ. Цхьабакъда, цар запасаш боарам болаш я. хIаьта лаьттанна кIалхарча тIатIа алсамъювлача йIовхала торонаш Iалаьмате йоккхий я.

СУЗАК (Киргизски ССР). Боахамий юкъара йоккха «шурий фабрика» хьалъе йолаяьй Киргизе Сузакски районе. Цига шин эзар бетта етт лелабе лаьрхIад. Цу тайпара боахамий юкъара эггара хьалха хьалъеш йола предприяти я из.

БАРНАУЛ. Керда хьаьнна свеклаш чакхъяха йолаенний Алтая шекара заводаш. Сезона дика кийчъеннай крае эггара йоккхагIа йола Череминовски завод. Цун цехашка кердаьккхай оборудовани, дукхача технологически процессашта автоматизаци яьй. Цо йиш хулийтаргья соахкарча сезонечул 200 тонн свеклаш хIара денней бийсанней чакхъяха. 700 эзар тонн свеклаш дIачуэцен чакхъяхен езаш я края заводаш.

КОКЧЕТАВ (Казахски ССР). Шура увза керда тарзаш дуккха арахеца доладаьд приборащ еча заводе. Цар эггара хьалхара парти конвейер тIара Iоьяннай. Кердача таразаша шозза нийсагIа оз шура, шурий заводашка, хьайбаш леладеча фермашка пайда эца лаьрхIа да уж. 400 килограмм оз циферблат йолча таразо.

КРАСНОВОДСК (Туркменски ССР). Городе болх бе йолаялийтай геттара таьна уллача тух доахача Куули - Маяк яхача поселкаца бувзам лоаттабергбола аппаратура. ХIанз из йиълагIа я городской АТС-о гIулакх деш йола поселок. Автоматически телефонни бувзам лоаттабара Киянлы яхача чкъаьрий доахарий поселке а оттаяьй аппаратура.

ЮЖНО-САХАЛИНСК. Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна вахте эттай Сахалински областера мехкдаьттахой, чкъаьрий доахарий, шахтерий, гIишлонхой, лаьтташ леладерий ялх бIаь совгIа комсомольско - кагирхой бригада. Из деза ди пятилетка шин шера задаеш кхоачашъяра белгалдаккха лаьрхIад цар.

(ТАСС).

БОЛХ ОВСАРЕГIА БЕ БЕЗА

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Теркам чIоагIа тIабахийта, дегаш гIоздаьнна тIайийцар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша Казахстана партийно-боахама актива совещане КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл. Цу тIа массане а теркам тIабохийташ кIоаргга белгалдаьд партенеи халкъан хьалхашка латта декхараш.

ИттлагIча пятилетка хьалхара шу ерригача коллективай къахьегама хьинар айденнача хьалашка чакхдоалаш латт. Республика предприятешка тIатIа шерагIа яржаш латт производства эффективности балха дикали лакхъяра. производства массайолча торонех биззагIа пайда ийбара. тIехьабусараш боацаш болх бара тIехьара социалистически яхь.

Чакхбаьннаб иттлагIча пятилетка хьалхарча шера бархI бутт. Промышленни предприятешка шоаш цу юкъа баьча балха итогаш яь баьннаб. Цу итогаша хьахьокх дуккхача заводийи фабрикайи коллективаша паччахьалкхен планаши тIа ийца социалистически декхараши сийленца кхоачашделга. Республика ерригa промышленность хьанийцача 1976-ча шера хьалхарча бархI бетта план 100,3 процент кхоачашъяьй, цу даькъе республика доалахьа йолча промышленносто 103,5 процент кхоачаш а еш. БархI бетта планал совгIа арахийцай массехк миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Кхоачашъяьй мехкдаьттен газа, электроэнерги яккхара, мехкдаьттахиме продукци, мехкдаьтта битум, насосни агрегаташ, электрографически аппараташ, трансформаторни подстанцеш, тийга хIамаш, макаронаш, маькх, маькхабулочни изделеши кхыйола продукташи арахецара, лулх, налх баккхара план.

Вай республике кIезига яц шоай декхарех дика лоархIалуш, кхычар масал эца йиш йола коллективаш. Хьаэцаргья вай, масала, «Электроприбор» яха завод. Цун коллективо продукци маьхала яккхара план 104 процент кхоачашъяьй, соахкарча бархI беттаца нийсдича продукци арахецилга 4 процент лакхденнад. Продукце ассортимент геттара йоккха яле а ерригаш а хIана яц аьнна йола изделеш арахецара план кхоачашъяьй электроприборовцаша.

Иштта дика толамаш даьхад Гудермесски («Медиинструмент»). Аргунски «Пищемаш» заводий, швейни производственни объединене, чхьагIара коньячни комбината, кхыйолча коллективаша.

Цунна цхьана бархI бетта балха итогаша хьахьокх дукхача производственни коллективашка дукха кхоачамбоацараш долга, цар йолаш йолча торонех ма-боаггIа пайда ца ийбелга, хIанз а тIехь тIехьаюса участкаш, цехаш хинна ца Iеш бIарчча предприятеш йолга.

Укх шера бархI бетта план кхоачаш ца юлуш 17 промышленни предприяти йисай. Цар яккхаьза йисача продукце мах 11,8 миллион сомага дIакхоач. Къаьстта тIехьаюсарех я цементни завод, Грозненски газ чакхйоаха завод, Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод.

Халахете а, республике йолаш я арахеца продукци тIа ца кхетийтарал совгIа цун боарам лохбаь йола предприятеш а. Соахкарча бархI беттаца нийсдича продукци арахецара боарам лохбеннаб: «Трансмаш» заводе — 3 процент, цементни заводе — 4 процент, кондитерски фабрике — 1 процент, Серноводски минеральни хий доаккхача заводе — 3 процент.

КПСС XXV-ча съезде белгалдир общественни производства эффективность лакхъярга вугача наькъа тIа къахьегама овсарле лакхъяр мел чIоагIа лоархIам болаш да. Къахьегама овсарле 1 процент лакхъяро духхьал вай республике 14 миллион сом мах бола продукци яккха торо лу. ХIаьта изал мара продукци диззача шера йоккхача шин промышленни предприяте а арахецац.

Укх шера бархI бетта къахьегама овсарле лакхъяра планах лоархIа ца луш 32 предприяти йисай, вешта аьлча, республикерча предприятеех хIара пхелагIъяр. Дуккхача предприятешка болх беча цхьан сагага диллача соахкарча бархI бетта арахийцачул кIезигагIа я укх шера арахийца продукци. Царех я «Трансмаш», цементни, Аргунски цIеноша ду йоккхий панелаш арахеца заводаш, Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод, швейно-ткацки объединени, кхыйола предприятеш.

Укх тIеххьарча шерашка дуккхача предприятешка холуш кIезигденнад нах балха тIа дукха хувцалуш хилар. Из дог хьесташ дола гIулакх хьахинад кадраш дIачIоагIъяран царна нийсса кхетам баларан дешашта цига дукхагIа теркам тIаахийтарах, коллективаш социально дегIаахара планаш увттарах, стимулироване систомаш дегIаккхувларах. ХIаьта из болх кхычахьа дIабоаржабаран кхы а дикагIа вIаштIехьбаккхаран эшаш мел дар долаш да.

Вай заводаши фабрикаши йоккха производственни потенциал йолаш я. Духхьал ийслагIча пятилетка шерашка промышленни производства керттера фондаш 45 процент алсамъяьлар. Цхьабакъда цу керттерча фондашкарча хIара сома маьха продукци арахецилга фондай боарам алсамбаларга хьежжа лакх ца дарал совгIа дожлуш а доагIа. ДукхагIча даькъе цун керттера бахьан да хьалъяьнна производственни мощносташ балха юкъеккхувлилга дIаьхалар.

ИттлагIча пятилетке къахьегама овсарле лакхъярах латташ дола бехктокхаме декхараш кхоачашдара боккха лоархIам болаш да производственни процессашта, къаьстта халеи кулг-кара деча балхашца ювзаенна ярашта а еш, механизаци яр.

Цу гIулакха йолаш я хIанз а тIехь ма-боаггIа пайда ца ийбу торонаш. ХIапа аьлча, механизаши яьза долча, производствана керттера доацача балхашка боахк предприятей берригача болхлоех ахаш гаргга бараш. Цу наьха къахьегама овсарлеи боарам дикка лохагIа ба керттерча процессашка къахьегача наьха барел. Къаьстта эсала механизаци яь да продукци дIаяхьийта кийчъярца, из транспорта тIайоттарцеи тIера Iояккхарцеи дувзаденна балхаш.

Вай промышленни предприятей доалахьа кIезига яц механизированни, поточни автоматизированни линеш. ХIапэ уж ерригаш а 400-нега дIакхачча я. Республика 18 предприяте производственни процессашта комплексни механизаци яьй. Цу тайпара гIулакх чакхдаьккхад кхы а 140 участкен цехен. Цхьабакъда цу автоматизированни поточни линеех цхьайолча предприятешка эца йиш йолчох 80 процент мара, вкъаза цул кIезигагIа а мара пайда ийбиц.

Республика промышленни предприятешка чакхйоахаш я арахецача продукце дикалтеш Цар гIо ду общественни производства эффективность лакхъяра. Укх шера хьалхарча ялх бетта продукцена аттестаци яьй 78 промышленни предприяте, е царех ерригнех 67,8 процент хулаш ярашка. ХIанз республика заводашкеи фабрикашкеи паччахьалкхен дикала Знак йола продукци соахкарчул 35 процент дукхагIа арахец.

Дукха балхаш чакхдоах республика подрядагIа гIишлошъеча организацеша а. Чакхбаьннача бархI бетта республикерча цу организацеша шоай низаца соахкарча шера цу юкъа даьчул 4 процент дукхагIа балхаш даьд. Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIолла из хьокхам 7 процент ба, хIаьта «Чечингушводремстрой» тресте — 40 процент, «Севкавнефтегазстрой» объединене СМУ-9 — 13 процент.

Цхьабакъда, иштта дале а бархI бетта план подрядагIа балхаш деча гIишлон организацеша 98 процент мара кхоачашъяьяц. Шоай декхарех лоархIаьяц Нохч-ГIалгIай гIишлош ю управлени, «Чечингсельстрой» трест, кхыйола организацеш. Цудухьа ханнахьа яь йистеяханза йисай дукха объекташ.

Республика промышленностен гIишлошъечеи предприятейи организацейи шоай балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш дIададахара торонаш йолаш я. Царех пайда эцарах латт хIара коллектива керттера декхар.

Партийни хроника

Района промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, бувзама доакъошка арахецача продукцеи балхеи дикал лакха хилийтар духьа деш дола кулгал эргадаьккха тоадара общественни совет вIашагIъеллай КПСС Ленински райкоме.

Совета юкъебахаб КПСС райкома секретарь нов. Инуркаев (председатель), промышленно - транспортни отдела заведующи нов. Пискунова (председателa заместитель), оргготдела заведующи нов. Кантария (председателa шоллагIа заместитель), иштта района предприятешкарен организацешкарен 22 саг.

* * *

КПСС Октябрьски райкома бюрос района комсомольски организаце комсомольски документаш хувцилга мишта лел хьожаш дош дийцад. Кердача образецагIа дола документаш дIанийцад районе 70 процент болча кагирхоша. Цхьабакъда цхьайолча комсомольски организацешка хила дезача бесса лелац документаш хувцилга. Бюрос бехк баьб массеж парторганизацена сел бехктокхаме ха латташе я комсомола кулгалдара болх во лелабарах. Царе: я локомотивни депо, «Октябрьнефть» НГДУ, № 4 йолча маькх йоттача завода, Грозный яхача машиннаькъа станце, иштта кхыча предприятейи учреждений партийни организацеш.

Комсомольски документаш хувцача гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш белгалдаьд.

* * *

КПСС XXV съезда материалаш кIоаргга Iомаяреи пропаганда яреи дешашта дукха терко ю Старопромысловски районе. Уж наха дIайовзийташ болх бу 1500 агитатора, политинформатора, докладчика.

«Знание» яхача районни общества докладчикашеи лекторашеи цу темах лаьца 400 лекци йийшай наха хьалхашка.

Шоай болх тоабаьб цIагIовча лектореша а. Районе ялх моттигашка общественно - политически чтенеш хул «КПСС XXV съезда решенеш — вахаре» яхача темах.

* * *

Укх шера КПСС Грозненски горкоме партийни строительства кабинет болх бе йолаеннай. Цун хIара деннар а гIулакхашта кулгалдеш ва хьалха дукхача хана партийне органашка кулгалдара балхаш тIа хиннa персональни пенсионер Н. А. Шепелев, хIаьта цун балха лостам телаш я методически совет, тIахьожам лоаттабеш парте горкома организационни отдели хьалхара секретари волаш.

Цу кабинета декхар — организационно - партийни балха хьаIоаяь опыт гулъяр, из шерра дIаюха йоаржаелга Iалашдар, цу хьакъехьа партийни комитеташта, юххьанцарча партийни организацешта новкъостал дар.

Иштта, укх тIеххьарча хана кабинето отта а яь коллективашка дIаяхьийтай «Юххьанцарча партийни организаце секретара йола рекомендацеш, партгрупорга, юххьанцарча партийни организаце секретара дневникаш, кхыдараш.

Кабинете долаш да партийни строительствах дола В. И. Ленина теоретически балхаш, КПСС XXV съезда, КПСС горкома а райкомий а пленумий материалаш, дешара пособеш, брошюраш, газеташ тIареи журналаш тIареи статьяш. Укхаза, иштта йолаш я партийни комитетий балха планаш, партийни комитетий балха опытах дувцаш йола материалаш.

Партийни актива, юххьанцарча партийни организацей секретарашта чIоагIа накъайоал организационно - партийни балха лоархIамеча дешаех укхаза вIашагIтеха папкаш: «Партийни балха планировани яр», «Кхоачашъе тIаеннача решенешта тIахьожами тохкеми лоаттабар», «Парте тIаэца нах кийчбари къонача коммунисташца болх бари», «Партийни собранеш кийчъяреи чакхъяхареи опытах», и. кх. дI.

Цига йолаш я Коммунистически парте а, КПСС областной, городской организацей а организационни структура хьагойташ йола таблицаш, диограммаш, X пятилетке мехка хьалъе лерхIа йоккхий гIишлош хьахьокхаш дола карта.

Отчетно-хоржамий партийни собранера

ТIАДИЛЛА ГIУЛАКХ КХОАЧАШДАРА ДАИМ ТIАХЬОЖАМ А ЛОАТТАБЕШ

Шелковской района «Червленский» колхоза жа лeладеча боахаме 23 коммунист ва къахьегаш. Царех 11 саг жа Iу ва. Юхебисараш — лакхеи юкъереи образовани йола специалисташ, фермай заведующеш ба. Соахка хиннача отчетно-хоржама собране цу партийни организаце коммунисташа шера де дезачи белгалара программа оттаяьяр.

Мишта кхоачашъяьй партийни организаце отчетно - хоржама собране решени?

Цу хаттара жоп луш яр дукха ха йоаццаш жа лeладеча боахама партийни организаце хиннa отчетно - хоржама партийни собрани.

Коммунисташа хьинаре лакъа лоацаш, коллектива юкъера организаторски политически болх чIоагIбеш, тIадиллача гIулакха хIара болхлочун бехктокхам лакхбеш партийни бюрос чакхбаьккхача балха дика мах беш чакхъяьлар из собрани.

— Вай цеха партийни бюро нийсача наькъа тIа я, — йоахар собране вовкхагIа волча жа Iус Нурлумбаев Абдулас, — Геттара нийса да, сога хаьттача белгалъяь решени кхоачашъяра тIехьа бюрос цIенхаштта тIахьожам лоаттабар, шоай болх лерттIа хьа ца беш, къахьегама дисциплина телхаеш лeлараш цо бехктокхаме озар.

Партийни бюро членашеи цун секретара Г. М. Мащенкоси дика кхетадаьд тIадилла гIулакх кхоачашдара лоаттабеш бола тIахьожам чIоагIбаргара шоай болх дIаболабе безаш хилар. Цу гIулакха де дезачун планаш уттаеш хиннай цар, партийни собранешка тIанийца решенеш хIаране кхоачаш мишта ю хьожаш хиннаб. Партийни организаце система а хиннa дIаэттад хьалха хиннача собранешка тIанийяь решенеш кхоачашъяра дош малагIча хьала тIа да дIахойташ коммунисташка хоам белга.

Партийни собране «Жа дахкара кампанега кийчо яра болх малагIча хьала тIа ба» яха дош дийцар. Кхоачамбоацараш гучадаьхар, уж дIадахара де дезараш а ханаш а белгалйир. Коммунистага М. Хайбулаевга дIахайтар аргIанарча партийни собране цу хьакъехьа даьчох жоп дала дезаргхилар. АргIенара собрани хьатIакхаьчача коммунисташта хьалхашка жоп луш вар М. Хайбулаев. Ерригача жа лeладеча товарни фермашка жа дахкарга йизза кийчо яь хилярах хоам бир цо.

Соахка хиннача отчетно-хоржама партийни собране решени кхоачаш а еш жа лeладеча цеха партбюрос тоабаьб социалистически яхьа кулгалдара болх. Эггара хьалха яхьа эффективность лакхъе лаьрхIар бюрос. Цу гIулакха эггара хьалха партийни бюрос заседани йир. Цига дийцар жа лeладеча фермашкеи бригадашкеи социалистически яхьа итогаш яра балха практиках лаьца дола дош. Хаьдда хилар къамаьл. Нагахьа санна хьалха яхье хьалха латтараш мара бувцаш хиннабеце хIаца тIехьабусараш хьехабора дукхагIа, цар шоай декхараш кхоачаш ца дара бахьанашта анализ йора. Цхьабарашта хозача дешаца новкъостал дир, вокхарна критика йир, хIаьта кхоалагIбараш цIенхаштта бехктокхаме эзар.

Партийни собране шIераш йоахар хьалха латтача коммунистий Уразбаев Iийсай, Ямалов Султана, Кашатыров Таймасхана, Дударов Лауде. Цар сийленца кхоачашдаьд шоаш тIанийца хинa социалистически декхараш. Шоаш лeладеча жа IулагIара шортта продукци яьккхий цар.

тIехьа лерттIа гIулакх лоаттадарах торо хьахиннай жена продуктивность лакхъе. Мишмумга кхачалца уж доалга хIезига.

Отчетно-хоржама собране иштта белгалдир жа лeладериг экономически дешар тоадеина хилар а. Чакхдаьннача дешара шера жа лeладеча фермашка болх беш хилар кхоъ экономически дешара юххьанцара школа. Пропагандисташа С. С. Мазаева, М. П. Мишуткина, А. А. Тулениязова хайнахьа занятеш еш хиннай цу школашка. Партийни собранешка жа Iуй экономически дешарах лаьца йолча пропагандистий отчеташка ладийгIад.

Юххьанцарча партийни организаце цахадлаши лерагIеи леладаьд боахама администраце балха тIахьожам лоаттабара гIулакх. Партийни собранешка дувца уттадаьд планови заданеши социалистически декхараши жа фермай къахьегамхоша кхоачашдарах лаьца дола дешаш. Цу дешай хьакъехьа коммунисташта хьалхашка отчеташ яьй кулгалхоша. Партийни собранешка иштта белгаллеш хиннад производственни процессеи общественни вахареи хIара кулгалхочо юкъехьхьаш дола дакъа а.

ТIадилла гIулакх кхоачашдара тIехьа даим тIахьожам а лоаттабеш коммунистагара доагIар дIадехаш массаза хиннай партийни бюро? Хиннац. Цунах лаьца хIама къайла ца хьоши юха ца къахкаши дийцар коммунисташа.

Цхьаболча коммунисташа хьа ца ухаш тIехьовлийтай партийни собранеш. ХIаьта партбюрос уж хацнахьа бехктокхаме озаш хиннабац. Политически дешара занятешка лерттIа дешаш ца хиннараштa а бехк баьбац. Коммунистех берригаш а бац производстве хьалхле лелаеш.

ВовкхагIа волча жа Iус Кашатыров Таймасхана партийни собране йоахар:

— Вайцига хIара жаIуй бригада яхье яьина я. Цхьабакъда социалистически яхьа итогаш еча хана теркаме ца лоацаш дус хIара ферма, хIара жа леладу бригада рентабельни хилийтара дош. Цу гIулакха классностага хьежжа вIашагIтоха деза жа Iул, тIаккха лакхлургья цар продуктивность.

— ДIададача шера дика Iенгардаьхар жа тха жа Iуша, — йоахар партийни собране вовкхагIа волча жа Iус Нурлумбаев Абдулас — Цхьабакъда оаха бизза пайда эцанзар жена продуктивность лакхъяра, лоргача тхаь дикал лакха хилийтара торонех. Керда хержача партбюрос йизза йоакхо е еза уж хьоккхамаш лакхдара тIехьа жа Iушта юкъе яьржача яхьа дешай.

Партийни собране къамаьлаш даьча кхыча коммунисташа а критически замечанеш йир партийни бюрона. Эсала лелабаьб партийни бюрос хьалха латтача жа Iуй балха опыт Iомаяреи жа Iуй бригадашта из дIайовззийтареи болх. ДикагIа болча жа Iуй бригадашка хьалха латтача опыта школаш вIашагIйоха еза. ДикагIа пайда эца беза къахьегама коталонаш яьхараш моральнеи материальнеи хоастабара стимулех.

— Жа-товарни фермашка кIезига бац къахьегаш кагирхой, — йоахар коммуниста Мазаев Султана. — Цхьабакъда царцара кхетама болх тесса лел. ХIаьта боахаме дукха ба болх беш къахьегама ветеранаш, шоай деррига вахар хьайбаш лeладара гIулакха дIаденнараш. Уж юкъеоза беза кагирхошта юкъерча кхетама балха, цунах хIаране партийни декхар а деш.

Отчетно-хоржама партийни собране коммунисташа мел йинача критически замечанеш лар дог лацарах керда хержача партийни бюрона тIедиллира тарех.

Жа леладу боахам беррига хьайщуа паччахьалкхенга тIа дохка план 124 процент, Iуйхарш хьалхадаккха план 98,2 процент кхоачашъйина. Iай жа Iулаш дика кхабарх, царна тIарех.

Е. ФАРНИЕВА.

Грозненски экспериментально-механически заводе кIезига бац иттлагIча пятилетка хьалхарча шера беркате къахьегаш бола болхлой. Царех ва слесарь-сборщик В. Т. Демонов.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIехь завода коллектива юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаечарех волча В. Т. Демонова ший тамагIа долаш болх бе бокъо яьккхай.

СУРТА ТIА: слесарь-сборщик В. Т. Демонов.

И. ПЛИЕВА сурт.

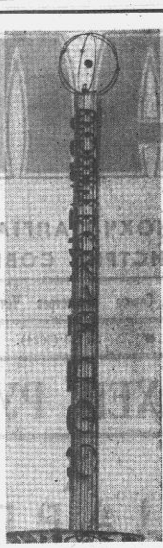

УКРАИНСКИ ССР. Ровенски атомни электростанци — ше санна кхы йоацаш я. Мехка эггара хьалха монолитни а йоацаш сборно-монолитни варианташ хьалъеш я из, хIаьта цу тайпара объекташ кхычахьа хьалъяра маьхе опыт Iоаеш йола экспериментальни полигон а я ла.

Станце планировка дика вIаштIехьъяьккха я. Дика уйла а яь вIаштIехьаьккхача технологегIа оттаяь я 150 метр лакха йола градирнеш, 200 метр лакха йола вентиляционни турба, энергоблокаш.

Тахан гIишлон площадка тIа хьалъеш латт керттера производственни объекташ, гIо деш йола сооруженеш. ГIишлошъяраши монтажникаши гIерт балхаш дикеи йиллача хаъеи чакхдаха.

СУРТА ТIА: хьалъеш летта керда гIишло.

П. ЗДОРОВИЛО сурт.
ТАСС фотохроника.

АТЕИСТИЧЕСКИ ПРОПАГАНДА ХАДДАНЗА ЙОАКХО Ю

КПСС XXV съезда материалашка лоархIаме моттиг къасстаяьй наха идейни кхетам балара дешашта, керда тайпа саг — визза вола коммунизма хьалъер хьалкхевара проблемашта.

Атеистически знанешта еш йола пропаганда — советски наха луча коммунистически кхетама доакъоех цаI.

Ленински районе атеистически естественно-Iилмани знанешта пропаганда еш ва «Знание» яхача общества районни организаце 50 совгIа лектор, партийни организацей пропагандистий, агитаторий, политинформаторий бIарчча эскар.

Алхха укх шера 8 бетта атеистически темаех лаьца 400 совгIа лекци йийшай района предприятешкеи учреждениешкеи. ДукхагIа еша баьннаб «Саг хьахилара хьакъехьа Iилмои дынои яхар», «Дын тоабаши цар чулоацами», «Дынцареи киназацареи КПСС-ей Советски паччахьалкхени гIулакх», «Ислами Нохч - ГIалгIай АССР-е лeладу цунах юхедисараши», «Дын цIейши Iаьдалаши царех доала эулами» яхараш санна йола а кхы тайпа а лекцеш.

Укх тIеххьарча хана наха дукха хаттараш ду: «Мохк агар мишта лерхI Iилмои дынои» яхаш.

ХIаьта атеистически естественно - Iилмани проблемашта хетаяьча 70 лекце тематика оттаяьи брошюра дьисапе кепатеха араяьккхан я района ерригача организацешка. Дукха ба атеистически пропаганда бокъонца бола активисташ бола лектораш. Царех лоархIа мехаргболаш ба Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доценташ нн. Е. П. Ковнацкий, И. Г. Сусловский, лектораш нн. Т. С. Чернова, Е. И. Тишина, лораш нн. И. И. Стрельцова, Р. Ф. Лунина. Ислама чулоацам хьагучабаккхара еча пропагандана юкъе хьинаре дакъа лоац къаьнагIа волча лектора нов. А.-Х. А. Саламова, Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института болхлоша нн. Д. Д. Межидова, М. С. М. Мустафинова, Ш. Б. Ахмадова, С. У. Умарова, В. Ю. Гадаева.

Царех дукхачар шоай къаман меттала еш лекцеш. Пропаганда формаши методаши эргаяьха тоаяра уйла тIайохийт. Массаза а атеиста цхьа ди хул лекцеш ешаш, цу дийнахьа цехашкеи участкашкеи лекцеш ешаш 10—12 лектор хул. Цу тайпара денош ханханнахьа хул «Красный молот» яхача заводе, № 2 йолча гIишлой материалий комбинате, хIамаш тегача производствай объединене, наха шоаштта барзкъаш тегача фабрике. ДукхагIа бараш нохчи-гIалгIай къамех бола кагирхой болча хIамаш тегача объединене цехашка нохчийн гIалгIайи меттала еш лекцеш. Шоай къаман меттала цига цкъа санна дукхаза а лекцеш йийшай нн. А. - Х. А. Саламова, С. У. Умарова, В. Ю. Гадаева.

ЛоархIамеи массе оагIув чулоацаши болх бу медицински училище, кооперативни техникуме, № 56 йолча школе, кхычахьа. Укх массехк шера вIаштта медицински училище болх беш я халкъа университета факультет. Цига дешархоша шоаш еш медицински атеистически темаех лаьца язъяь рефераташ. Кооперативни техникуме читательски конференцеш ю «Iилмеи дын» яха журнал дешараца. Берригача дешархоша яздайт из журнал. ХIара классе атеиста библиотечка я. — атеиста словарь, наха могадеш тIанийца «Даьлах тешараш 100 жоп» яха справочник, «Iилмеи дын» яха журнал.

ЧIоаггIа лоархIаме болх бу № 56 йолча школе «Знание» яхача общества юххьанцарча организаце. Цу организаце балха опыт чулоацаш плакат арахийцад укх шера август бетта. Школе болх беш я преподаватель Л. Ф. Андрющенко кулгалхо а волаш йола «Къоча атеист» яха клуб. Цу клуба членаша чакхъяьхай сайренаш: «Ший кулгашца гойташ йола тамашаш», «Кераста дын реакционни маIан», лекцеш йийшай — «Дунен тIа вахар хьахилара хьакъехьа Iилмои дынои яхар», «Эрсий художникаш — дынца лоаттабеча къовсаме», читательски конференци яьй — «ЖожагIатара валар».

ХIанз коллективашта юкъе, къаьстта а нохчашеи гIалгIашеи болх беча коллективашка, шерра дIайолаяьй мархай маIани царех доала эуламе дувцаш йола пропаганда. Цу тайпара лекцеш еш хIамаш тегача производственни объединене цехашка, ПАП-3, «Консервплодоовощ» яхача объединене АТХ. Дына цIейхи Iаьдалехи мел эс доал хайташ болх бу Грозненски трамваеи троллейбусеи управлене, консервни заводе, маькха комбинате. Из болх шерра дIаболабе лаьрхIад республикански больница болхлоштеи унахоштеи юкъе, госпиталерча инвалидашта юкъе, скорой медицински помоща больнице, 9-ча горбольнице.

КПСС XXV съезда решенеши «Идеологически кадраш хьахержареи хьалкхеяреи Белоруссе парторганизаце беча балха хьакъехьа» КПСС ЦК-эс баь сопами кхоачаш а беш «Знание» яхача общества районни организаце правлене, атеистически естественно - Iилмани знанешта пропаганда еча секце болх чIоагIагIа бе бола баьб лекторски кадрашца. ХIара квартале пропагандаи лекторски говзал эргайоахаш тоаяреи актуальни проблемаех лаьца семинараш ю лектораш ца.

Сентябрь бетта семинар ерг йолаш план оттаяьй укх темах лаьца: «Саги Iалами», «Лекторски говзал — ледувгIараш та эмоциональни воздействи яр».

Секце заседани еча хана лекторий балха опыт дIа-юха эц, йийша лекцеш ювца а ювцаш йовшх. Ешаш йола лекцеш дикагIа хилийтара тIахьожам лоаттабеш болх бу даим. Алхха укх цхьаи шера секце членаша аудиторе чу ладийгIад 10 совгIча лекцега, царех 7-чена рецензеш язъяьй, 2 лекци секце заседане йийцай.

Рецензеш мишта язъяьй хьежачул тIехьагIа гучадаьлар, дуккха а дукхагIа йола лекцеш дика а, кхетвергйолча тайпара ешаш, ладувгIараштa кхетам балара дикача оагIорахьара воздействи еш а хилар. Лекцешка уйла дукхагIа тIаахийта баьиаб дын идеологе антина. учии маIан а марксизмана ленинизмана из духьала хилар а хьагучадаккхара, дын цIейши харц уйлаши реакционни хилар дIахьокхара; лекцеш ешача хана хьахьокх цхьаболча наха дын гIулакхаш лeладеш йола моттигаши царца къовсам лоаттабара способаши. Шоай къамаьлаш коллективай вахарцеи хьадлача гIулакхашцеи материал ювзаш ду лектораша, белггалара декхараш уттаду.

ХIаьта а, атеистически пропаганда еча дуккха кхоачамбоацараш а да тха. Ешаш йола лекцеш къовбальяь тIа ца эцаш бараш хIача а дукха ба. атеистически пропаганда еча дакъа кIезига лоац тха лорашa, школай хьехархоша, инженерно - технически болхлоша. Атеистически болх дукха гIа бе беза школашка, училищашка деша баIача дешархошта юкъе, нах баххача моттигашка. Дын культех дола советски законодательство телхадеш а кхылола харцахьара хIамаш лeладеш а моттигаш я районе.

Цхьацайолча организацеша хIанз а бе боагIача тайпара мах бац Iилма - атеистически пропаганда, цу темаех лаьца лекцеш ешара план уттанд. Атеистически темах лаьца лекцеш кIезига еш «Автоспецоборудование» яхача заводе, «Сельхозтранса» АТП, «Колхозстрой» объединене ПМК-1, «Художник» яхача фабрике, «Горплодовощторге».

Я. СЕРГИЕНКО,
«Знание» яхача общества Ленински районни организаце бехктокхаме секретарь.

Дувцар халкъа Iаьдалех да

КЕРДА СОВЕТСКИ ОБРЯДАШ—ВАХАРЕ

Бахача наха атеистически кхетам балара лоархIаме декхараш хьалхашка латт культурно - просветительни учреждешта. Керттерча дакъе культпросветучреждений болхлой ба кердача советски обрядашта пропаганда е езараш, цар чулоацам наха дIабовзийта безараш.

Керда советски обрядаш бахача наха юкъе йоаржаеча культура цIеной, клубай болхлошта доккха новкъостал ду Гудермесски района ЗАГС-а болхлоша Т. А. Межидоваси З. А. Мовлаеваси. Цар даим йоакхо ю чакхйоахаш йола дына духьалара мероприятеш чулоацамгеи формагеи диллача наьха теркам тIаозаш, цар дог тохадолийташ, кер чу дика уйлаш хьалхееш хилийтара.

Иштта, масала, къахьегамхой вахаре керда советски граждански цIейш юкъехухьаш беча балха тIа хоза, товш йола элементаш хилийта гIерт уж. Укх тIеххьарча шерашка наха, къаьстта кагирхошта, езаеннай саг йоалаяраяхара, Iодаьча бера торжественни регистраци яра обряд. ЦIей дездеча хьисапе, лаьрхIа, хоза лостам беш кийчъяьча залашка ю укхаза торжественни регистрацеш. Музыка, илли, халхараш хул зала арахьа гаьнна дIахозаш. Керда дезал вIашагIкхетар, керда граждани тIакхетар да а да доккха цIей.

Алхха укх шера Гудермесски районе шин бIаь совгIа торжественни регистраци яьй саг йоалаяра-яхара. ЦIей дездеча, деган гIоздоахача хьалашка шин бIаь дезал вIашагIкхийттаб яхилга да из. Саг йоалаяра-яхара торжественни регистраци яьрех ба медицински инструментий завода автоматчик Астахов Николайи педучилища дешархо Бердукаева Татьянеи, локомотивни депо слесарь Перцев Вячеслави ГрозНИИ йоккхагIа йола лаборантка Сидорова Людмилеи, локомотивни депо слесарь Пчелинцев Петри Орджоникидзевски машиннаькъа транспорта техникума дешархо Ерина Ольгаи, иштта дуккха кхыбараш.

ТIехь - тIехьагIа наха дукхагIа езалуш латт Iодаьча бера торжественни регистраци яра обряд а. ЦIей дездеча хьалашка торжественни регистраци яьй районе бIаь совгIа долча бера.

Керда советски граждански обрядаш наьха вахаре юкъехьхьара болх районе лерттIа вIаштIехьбаьккхаб ала гаьна да. Из болх цхьа лостам болаш, дуккагIа нах юкъеозаш, чулоацам эргабоахаш тоабеш бе беза. Керда советски граждански обрядаш лакхе йийцача шин обрядаца чакхъялац. Кхы дуккха а я уж. Масала, вай мехка массанахьа наха езаенна цар вахара юкъе шерагIа яржаши латт хьалхара паспорт хьаэцара, кагирхой Советски Эскаре накъабахара, ялат кхедерий, хьайбаш леладерий цIейш, кхы дуккха а советски граждански обрядаш. Цхьабакъда Гудермесски районе уж хIанъ а кIезига йовзаш а езъеш а я. Цун дIахо йодача хана теркам бе безар Гудермесски района культпросветучреждений болхлоша.

З. ХИЗРИЕВ,
«Сердало» газета штате воаца корреспондент.

АЭРОФЛОТА КЕРДА ТОРОНАШ

20 шу хьалха сигаларча наькъашка араяьлар эггара хьалхара реактивни пассажирски самолет ТУ-104. Из лайнер хьахиларах ала бокъо а йолаш аьннадар фецарча пассажирски наькъашка революци дIайолаялара юхь я из аьина. Цу хана денз дIахьалхашкахьа боккха никъ баьб вай граждански авиаце: пассажирски авиаце эггара хьалхарча самолетагара денз континенташта юкъе лелача лайнерашкеи оазал а массагIа йолча пассажирски машинашкеи кхаччалца. АПН корреспондента Юрий Голышева дехарах СССР граждански авиаце министра заместителa Иван Разумовске дувц авиаце дегIайоалаяра хьакъехьа.

— Духхьал 20 шу мара даьннадац ТУ-104. Бакъда тIагIертта Iилма - технически прогресс сихъеннача хIанзар а хьалашка хила а боагIаш хиннача «ветераний» «отставке баха» ха кхоачаш латт, цар метта дIаотта бокъонца йола смена хилча хIаьта а. ПхелагIча океана аренашка араяргIйолча ТУ-ий, ИЛ-ий, ЯК-ий юхь дIайолаяьр хилар ТУ-104 - х.

Царех я хадданза долча союзни халкъашта юкъерIеи наькъашка толамца болх беш йола ТУ-154, модернизировании ИЛ-62, гаргарча наькъашка лела ТУ-134А, ЯК-40. Дика лелаш я мухь а почта а кхухьаш йола оазал массагIа йола пассажирски самолет ТУ-144 а.

Керда машинаш ТУ-104-нел а дикагIа технико - экономически хьокхамаш долаш я. Масала, ИЛ-62М яхача континенташта юкъе лелача лайнера 168 пассажир вуг сахьата 900 километр крейсерски скорость а йолаш 10 эзар километрага кхаччалца.

Самолета тIа оттаяь я геттара дика болх беш йола двигателаши хIанзара новигационни оборудовании. Iойоссара самолет нийсъеш йола автоматически управлени а я машина тIа, чоалханерча метеорологически хьалашка самолет лаьтта йоссаяр дикка аттача доакх цо. Пассажирски салонашка геттара кIезига тата хул, кондиционнированни фола, салаIара кIаьда креслаш да.

ИйслагIча пятилетке Аэрофлото дIа - юха виган 430 миллион пассажир, хIама ца эшшаш советски граждански авиаци хьахиннача хана денз мел бигараш миссел. ИттлагIча пятилетке уж хургба ах миллиардал совгIа. Эггара йоккхагIа йола авиационни паччахьалкхе йолча вай мехка а геттара сиха лакхлу мухь кхухьилга. ХIанз ший йолча техникаца уж темпаш йоахалургйий-теш Аэрофлотага?

Янне а яц. Цудухьа КПСС XXV съездо оттаяьча граждански авиаци дIахо а дегIайоалаяра программа тIа нах дIа-юха кхувлилга лакхдешше а самолетомоторни парк лакхье, кхы а дикагIеи пайданегIеи дола ткъамаш дола керамаш авианаькъашка арадовлийта лерхI.

ИттлагIча пятилетке болх бе йоалалургья ИЛ - 86 яха аэробус оалаш яр. 350 пассажир тIа а волаш, цхьан сахьата крейсерни скорость 900 — 920 километр а йолаш 3600 километрага кхоачача новкъа лела лаьрхIа я из. Дай-мехка моделаш йолча хIанзарча дуккхача самолетий ярел дикагIа характеристикаш йолаш я из самолет. Из доагор кIезига доадеш, технически гIулакх дарга кхычарел кIезигагIа затраташ дIайолхаш, кхоачамхилдал комфорт йолаш я ИЛ-86.

Пассажирашта гIулакх делга тоадара хьакъехьа керда наькъаш хьадел аэробуса. Кхаь трапа тIа гIолла салонашка боволаш шоай багаж а шоашца хьаьзца йиш хургья цар. ТIаккха шоай кресло долчча лохерча палубе йоаллача стеллажа ячейка чу дIачуйюлларгья. Креслашта юкъера шера йовкъаш хоза бос болча материалашца кийчъяь а йолаш я салонаш. ХIаране шийна деззача тайпара нийсдергдолаш, пульт а йолаш тоадаь да креслаш. Пассажира йиш я кондиционер йолаялийта, лампа сага. Кхаь а салона хIаране хьалхашкарча оагIорахьа оттаяь кинофильмаш хьокхара йола экранаш я. Йоккха йоаца бар хилийта а лерхI.

Лайнер лелаю автоматизацеца. Ерригa керттера системаш дуккхача тайпара дубляжи резерваши яь я. Цо йиш хулийтаргья духхьал кхо саг мара йоацача экипажага эггара чоалханерча хьалашка а самолет лелае.

Магистральнии юкъерчеи авиалинешка иттлагIча пятилетке араяргья цхьаькха самолет а — ЯК-42, ЯК-40 яхачун зIамагIа вола воша. 120 пассажир тIа а волаш сахьата 850 километр йолаш 1800 километр никъ бе лаьрхIа йола Як-42 яхача самолето АН-24, ТУ-134 самолеташ хувцаргья. Дальни Востокеи мехка къилбаседеи нах ца бахача районашка ухаргйолаш кийчъяьй керда машин конструктораша: дерзанча лаьтта хьаьрча, самолет гIаттара - Iохара лоаца моттиг йолча аэродромашка Iохоалургйолаш я ЯК-42.

Теркал ца еш ютаргьяц моттигера авиалинеш а. Дукхача районашка керттера, кхыметтел цаI мара йоаца транспорт я самолеташ. Цун терко ю конструктораша моттиге лелара йолча кердача машина уйла еш.

ЗIамигача авиаце парк хьалъюзаргья 15 моттиг йолча сигала лелача Л-410 йолча микроавтобусо. Чехословаке хьаль из самолет я цхьан сахьатаи ах сахьатаи йолча хана 600 километрага кхаччалца болча новкъа пассажираш бига а мухь бахьа а йиш йолаш. Аэрофлоте пайда эца чехословацки техника цаI мара доаца тайпа дац из самолет. Хьунаш лораеши санитарни гIулакхаш деши вайцига я «Морава» яха самолет а.

Мехка экономически районаш дегIаахара перспективашеи цунца дувзаденна халкъа боахама мухь кхухьилга лакхдаларои дIадийхар боккха мухь тIаботта йиш хургйола а мухь тIаботтара-тIера Iобаккхара балхашта чIоагIа механизаци яь йола а керда самолеташ хьаелга.

СибарегIарча сигала толамца техка яьлар ИЛ-76 яха самолет. Из боккха мухь кхухьа самолет 40 тоннага кхаччалца бола мухьи ше лела техникеи кхахьара а Союза чурчеи дунеи халкъашта юкъерчеи наькъашка лелае а лаьрхIа я. Мухь тIаботтареи тIера Iобаккхареи деррига балхаш духхьал 20 минута даь доах цун механизаце бортовой средствай новкъосталца.

Иштта, кердача пятилетка Аэрофлота хьалхашка хьаелл керда торонаш. Цхьабакъда лакхехьа дийцар укх гарггарча шерашка де лерхIача доккхийча хIамай цхьа дакъа мара дац.

(АПН).

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕПУТАТИЙ СТАТУСАХ ДОЛА ЗАКОН?

ДЕПУТАТИЙ ХЬИНАР АЙДУ ХЬАСТ

Диъ шу гаргга даьннад КПСС XXIV съездо дIалийхарашка хьежжа СССР Лакхехьарча Совето «СССР-ча къахьегамхой депутатий статусах» дола Закон тIалийцача хана денз. Цу тIа хоадам болаш белгалдаьхад депутатий декхараши бокъонаши цар балха формаши методаши. хIаьта иштта халкъо хержаршта хьалхашкара паччахьалкхени общественни органий бехктокхам. Цу закона декхар латт депутатий лоархIами сийи айдарах, цар хьинар лакхдарахи харжархошта хьалхашкара бехктокхам айбарахи.

Чакхдаьннача диъ шера из декхар дукхача даькъе кхоачашдаьд. КПСС XXV съезде доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад депутатий статусах долча Законо хоалуш дола хIамаш карагIдалийтад, аьнна. Депутатий инициативагIа хьалхашка вутта а ду, кхоачаш а ду дукха дешаш.

Ше болх беча хана дукха хала доацеш геттара чоалхаяеш дешаш дукхаьлуватт депутата. ХIара цу тайпара моттиг хьалхашка ме отт цуна новкъосталеи хьехамий лургба статусах долча Законо.

«Советаша паччахьалкхен доал дела Iалашдеча, — дIаяздаьд Закона шоллагIча статья тIа, — лаоде улл Совета балха юкъе хIара депутато хьинаре лоаца дакъа: депутаташа кхоачашду паччахьалкхен, боахамеи социально-культурни дешаш. Советий решенеш вахаре чаккхйоахилга вIаштIехьдоаккх, паччахьалкхен органий, предприятей, учрежденейи организацей балха тIахьожам лоаттабеча. Советий кхыйола полномочеш кхоачашъеча дакъа лоац». Бакъда, из вIалла депутат алхха шийи доIамагIа боахам делабара процесс хувлаца е. масала, автобус соца моттиг кхычахьа оттае, тика балха график хувца йиш йолаш ва яхилга дац. Из тайпа хIама де йиш яц. Цинтдалийта йиш яц, цу тайпара гIулакхаш депутаташа, массаза яхар сашна, коллективно. Совета сорига состав тIа а йолаш сессе е исполкома, массазарча комиссе заседане къестадела.

Депутато сессе балха юкъе лоаца дакъа — из цун хьинар мелад гойташ бола хьоккхам. Бакъда, хIафане вIаштIехьдалац трибуна тIара къамаьл де. Е из эшаш а дац. Сессе дувца дош къоастадеча депутата хьинаре дакъа лацара дукха форма я. Цун йиш я ден повесткях лаьца, дош дувцара новкъа хьакъехьа замечанеши предложенеши е, гуччахьа е дIаяздеш хаттараш де, тIаэцача решене проектах, мероприятеех лаьца замечанеш, поправкаш дела.

Бакъда, сессе шийгара хьинар гойтеш къоабалдеча деша бракхо ей ловш вар хIара сессена дика кийчвала веза ден повестка йовзаш, сессе дувца кхыдар а доацаш ер дош хIана отталаьд ховш, бахача наха из мел лоархIам болаш да кхеталеш хила веза. Цу хаттараш-та эшшача хана жоп хьалххе а лурга цуьна шийи Совета исполкоме.

ЧIоагIа лоархIаме да сесси хилалехьа шийи округе ваха харжархошца къамаьл дир, цар дагардаьи предложенеши хар.

Цу тайпара кийчвенна сессе венача депутата шийи хьинар дIагойта моттиг короргья. Анализо хьагойташ ма-хиллара укх тIеххьарча хана Советий депутатий хьинар дикка лакхденнад. 1975 шера къахьегамхой депутатий городской, районни, юртийи поселковни Советий сессешка къамаьлаш даьд 4808 депутато е берригнех 51 процент бараша. Царех дукхагIдола къамаьлаш дувцача деша кертах лаьцаи хоадам бола предложенеши замечанеши делаши дар.

Цуьнца цхьана, цхьайола сессеш лерттIа кийч ца еш, формально, депутаташ кIезига тIаболаши цар хьинар лоха долаш чакхьювл. Цу тайпара фахташ гучайийнаяр Малгобекски района дукхагIйолча Советашка. Дукха кхоачамбоацараш хулийт сессеш кийчъечеи чакхйоахачеи Веденски, Назрановски, Советски, цхьайолча кхыча районий Советашка.

Депутатий инициатива айра, уж сессешка хьинар гойташ хилийтара резерв я депутатски запрос. Депутата из бокъо чIоагIъяьй депутатий статусах долча Законо.

Республика Лакхехьарча Совета тIеххьарча сессе депутата Л. М. Дахкильговас запрос йир НГIАССР мелиорацеи хийнбоахамеи министрга С. А. Кирилловга г. Назране догIаи хий чудерзадера еш йола сооружене маца йистейоахаргья, аьнна. Лакхехьарча Совета бахача наха лоаттадеча коммунальни бытовни гIулакхех йолча комиссе председатела К. Т. Яндиева запрос йир жилищно-коммунальни боахама министрга А. К. Зязинга министерства балха нах мелаца хица Iалашбара фу деш я, аьнна. Сессе ладийгIар цу хаттарий хьакъехьа министерствай кулгалхоша лаьча хоамашка, царех лаьца решенеш тIа а эцаш.

Халахете а, дукхача депутаташа, къаьстта юрта Советашкарча, из шоай бокъо йолга дика кхета а дац, наггахьа мара пох пайда а эцац. 1975 шера Советий еррига сессешка 97 мара депутатски запрос яьяц.

Депутатски запрос — из Законаши тIайийду сонамаши кхоачашдара тIахьожам лоаттабара боккхача лоархIаме гIулакх, кхоачамбоацараша къовсам лоаттабара эффективни средство.

Депутатий алхха сессешка хьинар гойта Iе йиш яц. цар шерра дакъа лаца деза массазарча комиссей, депутатски Советий, группай, постий балха. Из белгалдаьккхад статусах долча Законо.

Республика моттигерча Советашка хIанз вIашагIъеллай 1147 массазара комиссей. цига чувоагIа 7418 депутат е берригнех 80 процент. Советашта хьалхашка вутта боахамеи социально-культурни декхараш кхоачашдеча шоашкара хьинар гойт дукхача массазарча комиссеша. 1975 шера цар юкъарчал доацаш дакъа лоацаш кийч а даьд. дийца а дийцад сессешка 1620 дош, хIаьта исполкома заседанешка — 2230.

Дика болх бу, масала, бытови дешашта йолча Грозненски горисполкома массазарча комиссе (председатель нов. Киев Х. К.), социалистически законностеи, общественни порядок лоаряреи комиссе (председатель нов. Макарычева Р. А.).

Республика гIишлонашка, промышленни юртбоахамеи производства участкашка вIашагIъеллай 100 депутатски группей 200 совгIа пости. Дукхача депутаташа хьинаре дакъа лоац хувкъам лорабара еча рейдашка. Грозненски района Петропавловски юртсоветерча Ленина цIерагIча колхоза (кулгалдер нов. Мельников), 1-ча Мая цIерагIча колхоза (кулгалдер нов. Демченко) шурий-товарни фермашка вIашагIъехкача посташа халланза тIахьожам лоаттабу доакъар дIадахийтара, санитарни хьалаш тоадара.

Депутаташа лоархIаме паччахьалкхен декхараш чакхдоах, шоай балха гIулакхаш дизза кхоачаш а деш. Цудухьа Советe болх бара дукха ха йисац царна. Долче, геттара лоархIаме да цар гIулакхаш дика вIаштIехьдаьха леладар.

Дукхача исполкомаша боккха болх бу депутаташ Iомабара, царна новкъостал дара. «Депутата денош», совещанеш-семинараш, советски актива школаш — из дерригa тIалерзадаь да депутаташ хоам телача материалашца, правови знанешца, организационни навыкашца, хьалха латтача опытаца Iалашбара.

Из чIоагIа лоархIаме да, хIана аьлча депутата аьттув баргбац, сессе ден повесткана дешаш юкъекхахьа. Советеи цун органашкеи тайп-тайпара дешаш къестадеча хана предложенеш тела, нагахьа санна республика, города, района, юрта е поселка вахара гIулакхаш, шийи округерча харжархой хьашташ из дика довзаш ца хуле.

Депутатий хьинар, цар балха эффективность дукхача даькъе тийша я цар къахьегача предприятерча, учрежденерча администрацеи общественни организацешеи еча йоаккхонахи новкъосталахи.

Къаьстта белгалдаккха деза, депутатага шийи декхараш бехкам ца эккхаш кхоачашдайтара, гIулакх кхоачашдеча уж тIах аьнна хилийтара, шоай полномочех царга бизза пайда эцийтара эгтара хьалха хиланза дарггоацар да предприятей учрежденей кулгалхой. цар яьхар, уйлаш, хеттараш лерттIа теркалдеш хилар долга. Цу даькъе шоашкара масал гойташ хила еза юртсовета исполкома.

Халкъа тешамбеннарий инициатива дегIайоалаяра, хьинар айдара кIезигагIа лоархIам болаш яц статуса Закона боккхIагIа статья а. Цига дIаяздаьд: «Депутатски декхараш, Советеи цун органий решенеш депутаташа мишта кхоачашъю хьожаш цар хоамашка ладувгIа бокъо я Совета».

Советий исполкомаш статусах дола Закон тIаэцалехьа а гIертар депутатий хьинар айде, цар бахача наха цара бувзам чIоагIбе, царна эшаш дола тайп-тайпара новкъостал де. Бакъда, из шийи хьалла лостам боацаш. гIулакх этта моттиг хилча мара деш дацар. Закон тIайийцачул тIехьагIа хьал хувцаделар. ХIанз дукхача Советаша шоаш перспективни текущи планаш уттаеча хана хьалххе белгалду малагIа депутат, мича хана шийи декхараш кхоачашдара хьакъехьа фу тайпа хоам беш хургва.

Сессешка депутаташа деча хоамаша аьттув боалийт халкъо хержараш политически дегIабоалабе. города, района, юртея поселкеи гIулакхаш бахьан цар бехктокхам айбе.

Статусах долча Закона еш йола дика влияни хьахьоккхаш белгал ца даьккхача далац цу закона еррига статьяши нормаши цхьатарра массанахьа кхоачашъеш йоацилга. Малгобекски района Советашка баьча тохкамо хьагойтар берригача депутаташта цу Закона чулоацам дIабовзийтилга ухаза Iалаш ца даьлга.

Иштта, шоай декхараши бокъонаши лерттIа йовзаш боаца дукхача депутаташа Совета балха шоашкара хьинар гойтац, наггахьа мара вIашагIкхетаи шоай харжархошца. Городской юртийи Советаша доагIаш дола новкъостал деш хиндац депутаташта. шоай декхараш кхоачашдара хьакъехьа депутаташа сессешка хоамаш делгеи уж сессешка дувцилгеи вIаштIехьдахац.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумо баь соцам кхоачаш а беш Малгобекски горисполкомо шийна карарча Советашка статусах дола Закон кхоачашдеча мишта латт тахка а тахка дукха ха йоацаш городской Совета сессе дийцад из дош. Данза даргдац къахьегамхой депутатий еррига городской, районни, юртийи поселковни Советий исполкомаша статусах долча Закона нормаши положенеши кхоачашъяра халланза тIахьожам лоаттабелга вIаштIехьдаккхар.

1975 шера июне ше г. Москверча Бауманскии округа харжархошта хьалхашка къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Совета депутат хилар — из сий дола гIулакх хинна ца Iеш бехктокхамеи чоалханеи болх а». Из кхоачашде аьттув боалийтаргба цунга депутатий статусах долча Законо.

Халкъо хержарий лоархIаме сийи дIахо айдарца, цар хьинар лакхдарца вай кхы а боккхагIа бола гIа боакхаргба иттлагIча пятилетка хьалхарча шера боахами культурей дегIайоалаеча. КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча.

Н. ПРАВЕНЬКИЙ,
НохчI-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.

Грозненски ремонтно-механически завода бурув деттача оборудованена ремонт еча цеха толашагIболча болхлоех ва токарь Емещенко Аркадий Захарович.

Ткъо шу гаргга ха я цо укхаза къахьега. Цу шерашка ше Iоаяь йоккха опыт цо камаьрша дIател къонача болхлошта. ХIаьта укх массехк шера шийи балха норма 120—130 процентал кIезигагIа йоацаш кхоачашъю цо. Иштта дика къахьег цо иттлагIча пятилетка хьалхарча шера а.

СУРТА ТIА: токарь А. З. Емещенко.

И. ПЛИЕВА сурт.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. «Новомихайловский» совхозерча Социалистически Къахьегама Турпала, КПСС XXV съезда делегата Пономаренко Борис Антоновича уборочно-транспортни звенос тIехкхоачашдаьхьа шийи декхараш. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьувкъам чуэшап 32600 центнер ялат даьккхад цо. Хьалха латтача коллективно ялат чу йина дерриге кхаш техника мах а беш дIайинарг из оахараделча механизаторша.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): звеньевой Пономаренко Борис, цун веша Пономаренко Евгений, Шатов Виктор, Кузьменко Николай.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Бурув тохара, бахий Грозненски управленерча В. Ф. Мельникова кулгалдеча бригада болхлоша дукха ха йоацаш проектни кIоаргалга дIа кхоачайир Правобережное яхача мехкдаьтта доаллача моттиге халача геологически хьалашка шоаш йоаккхаш хинна № 114 йола скважина. ХIаьта хIанз из кIеж а еттаи дукха мехкдаьтта луш я.

Тийрка аьрда оагIорахьа лакхача берда тIа цуьна уллув йоаккхаш латт кхы а кхо скважина. Геологашта хетачох, укхаза дукха мехкдаьтта доал. Цудухьа из резервуарашка дIаахийтара укхаза хьалххе а 20 эзар гаргга метр мехкдаьтта-проводи 12 эзар метр совгIа газопроводи йилла лаьрхIар.

Из болх кхоачашбелга тIадиллар «Грознефть» объединене гIишлой-монтажни управленерча коммунист, Ленина орден лелаер И. М. Спицглоз керте латтача «слесарий-монтажникий бригада коллектива. «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа къахьегача монтажникаша балха дикал лакха а йолаш 130 — 140 процент кхоачашйора шоай нормаш. Къаьстта дика къахьийгар слесара К. Замаляева, газосварщика Н. Голицина, Л. Шашникова, кхычар. Монтажникел тIехьабусаи бацар Т. Бадалова кулгалду изолировщикаш а.

Иштта дика къахьегарах йиллача ханал кхо ди хьалха из болх чакхбаьккхар цар. 114-ча скважинера кIеж еттаи урагIа аха доладенна мехкдаьтта кердача мехкдаьттапровода чу гIолла хIана резервуарашка дIаухаш да.

Шийи новкъосташа къамаьл деш бригадира И. М. Спицглоза дийцар. Казахстана партийно-боахама актива совещане КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дукхагIа ялат даккхарах латташ дола декхар белгалдаьккха хиларах. Юрта боахама къахьегамхошта из декхар кхоачашдара дукха доагор эшалгеи, хIаьта шоай болх уж цуьнца сихагIа Iалашбара тIаберзабаь хилари дийцар бригадира шийи новкъосташка.

А. ТИЩЕНКО.

Дунен халкъашта юкъера КПСС лоархIам

Дунен коммунистически болама теореи практикаи бIаьи ткъаьи пхиъ шерал кIеззига совгIа ха я. социализми коммунизми хьалъяра опыта — кховзткъа шерал кIеззига кIезигагIа. Адамий историега диллача лоадамбоацаш ха я из. Хьалхара тIа баьккхаб ала мегаргдолаш дар.

Цхьабакъда вай деношка хIанзара эгтара чIоагIагIчарех бола низ а хинна дIаэттай дунен социализма система, дерригача дунен тIа дIабаьржаб коммунистически болам, шийи бокъонаш бахьан долаш лоаттабеча къовсаме тIа-тIа доккхагIа толамаш доах дунен халкъашта юкъерча болхлой классо. Вахаро хьахьекхад социально-экономически цхьа формаци кхычуниа, капитализм — социализмацеи коммунизмацеи хувцалланза ярт ца хилара хьакъехьа вывод яь К. Маркс хургдар шаьра гуш хинна хилар.

ХIанз къувса йиш йолаш дараш эксплуататорски обществагара социальни нийсхои обществага доалара паькъаш мара дац, хIана аьлча цунга довлилга хIанз а дерригача дунен тIа чакхдаьнчалац. Цунга довларга бодача наькъа тIа нийсса вIашцухьалара шийи уйла я: обществана революционни эргало яра никъи социально-демократически реформизма, кIезиг-кIезига юаш капитализм социализмага йигара никъи.

Нагахьа санна кховзткъа шера событей мах беча хана практике хиннар — цхьанна а тайпара харцле йиш йоацар теркалдича, — вай дог тешаргда, дегIаахара революционни наькъах хIанзале а доккха беркат даьнна хиларах. Цхьабакъда иззамор ала йиш яц капитализм эргаяккха гIортарах е гIортаргда аьнна хетадалийтарах.

КПСС гIулакхашка, реальни социализм хьалъеча практически бакъдаь хьоттадаьд марксизма-ленинизма классикаша хьадийлла исторически дегIаахара законаш, хьагучаьйхай керда закономерносташ. Уж дерригa хIамаш вIаштIехьдахара халланза организаторски, политически, идеологически болх баьб КПСС-о, кхоачашде лаьрхIараш кхоачашдара халданза дикагIйола методаши средстваши лийхай.

Советски коммунистий опытах шерра пайда ийбаьб, хIанз а эц СССР-а тIеххьа социализми коммунизми хьалъяра наькъа тIа даьнчача мехкашка. Кхетадеш ма-дарра, цу мехкех хIаране башхалочаш, экономически культурни дегIабара боарам къамаи традицеши кхыдола шоай тайпара хьалаши теркал а деш.

Сел дукха ха йоацаш а тIехьа Инде Компарте къамаи совета члена Сарада Митрас, Ирланде Компарте Къамаи исполкома члена Бетта Спиклера, Бразильски компарте ЦК члена Жосе Соареса «Машареи социализмаи проблемаш» яхача коммунистически болхлойи партей теоретически информационни журнала тIа яздаьд: «ЦIаьххъ а кхы цIаькха а КПСС опытага хIана хьеж вай? Хьеж, цкъа-дале, большевистски парти хьахилар ше болхлой болама хьалхагIа дIаяха еррига опыт вIашагIтохара ларда тIа лаьттачдаь: ленинизмо, марксизм дIахо хьоши дегIайоаласши ше хиларах тарра, шийна чулаьцай, чугулъяьй, Iилмаи цацах чаккхъяьккхай из опыт, выводаш практикаца техкай КПСС-о, шийгахьара а дакъа юкъе дахьарца йIаьхий яьй из, халача къовсаме кIалхарйоахаш хьаенай из. Хьеж, шозлагIа дале, цу парте хала никъ. хIара бокккхаш бола гIа мичахьа боаккх ца ховш хинна никъ, дагахьа доаца дукха кхерамаш тIаотта кийчденнеи цкъаза тIаувттташи хиннaчар эгтара хьалха дIаболабаь никъ, фуннагIа-моллагIа цига хиннадале а, коталои никъ бар. Эгтара хьалха чакхбаьннарий лерагIа баьккхача наькъагIа водачо шийгарча хьала хам ца бе йиш яц.

Советски Росси дунен карта тIа ялар буржуазни пропагандо шийи хана «исторически кегар», «юхамаччахьа хинна хIама», «историе чIуг-чIерга» я яхаш дувцар. Керда социалистически паччахьалкхенаш хьахилар — «Москван тийша болх», «революци арахьара чуяр». ХIанз. Европана гIагIолла хьийза «коммунизма тарам» дунен еррига континенташка хоалуш гуш дола бакътар а хинна дIаэттаче хана, из бIарчча цхьа тоатол юкъасоцаде, говнаш а дах из деча, оппортунизма цхьанахьа ца соцача гIомарашкахьа лостаде гIортар малхбузехьа хьалха латтача дагIаи капитализма гадоахараштa.

«Социализма» тайп-тайпара, цу даькъе «адама юхь йолча социализма», «демократически социализма моделаш», «марксизмаш дуккха чулараи» йола теореш, «капитализмаи социализмаи конвергенцеш», кхыяраш гIад а яхе дIайоаржаю малх бузехьа хьалха латтача мехкий информаце низ болча органаша.

Хьаьналчеи шийга аьнначох тешачеи сага тувлавала хала доацача цу дуккхача. Iилма юхамаччахьа доахача концепцешца юкъе я юкъара цхьа аспект — антикоммунизми цун эгтара бIехагIа дола кIорг — антисоветизми. Мича ккача гIерт ховш да: бокъонца йола социализм юча яккхар — марксизм-ленинизм бакъ хилар, коммунистически идеяш Iилмаи чура йолгIаш хиларах бола тешам боабар.

Малхбузехьарча пропаганде эгтара чIоагIагIа кхайкаеш йолча тезисах цаI — дунен коммунистически болама ше доалле, вежараштa йола вож партеш шийи алийнена кIалъот. тае гIерт КПСС яхаш шоашкара хьалагa лаьца кхайкаеш йола тезис Европа коммунистически болхлойи партей берлински Конференци хилале дукха а хьалхагIа а сихдаь доаржадеш хабараш дар «къоастаювргйоаца вIашдухьаленаш» латт КПСС-аи «Москван диктато» яхар де ца тугача цхьа йолча европейски компартештеи юкъе яхаш.

ХIаьта а ховш да — из, белгала аьлча Советски Союза Коммунистически парте Программа тIа а хьахьекхад,— «коммунистически партеш вIаши шо-шоай мукъагIа а шоай мехкий хьалдача хьалашка хьежжа политика уттаеш а хилар. Цар шоашта юкъера отношенеш цхьатарарча бокъоний, пролетарски интернационализма принципий ларда тIа вIаштIехьйоах. Цар шоай мукъагIеи шоай сакхетамеи вIаштIехьдоах шоай гIулакхаш дунен халкъашта юкъерча къахьегама бIарчуача цхьаи эскара доакъош шоаш хиларах тарра».

ХIара компартеи шийи мехка влияни чIоагIагIа йолаш ме хул доккхагIа хила йиш йолаш да коммунисташа дунен халкъашта юкъе цхьана лерхIараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме цо лоаца дакъа.

Компартей вIаши юкъерча гIулакхий ладера принципаш цIаьхха а бакъъяьй европейски коммунистий Конференце итогови документа тIа.

Компартей вIаши юкъерча гIулакхий лоарзагIа ногIоаца принцип — пролетарски солидарность, дунен коммунистически болама бIаь совгIча шерий историе техка низ бола пролетарски интернационализм. Пролетарски интернационализм «къаеппай» яха антикоммунистийи массе тайпара харц хоамаш деройи фаьлг дIахо бIаьхбу дегIадаьхкача капиталистически мехкашка болхлой классо шийи революционности авангардни дакъеп «тоадаь» хилара, из капиталистически системана «юкъъяха хиларах» йолча тезисаца. Цу тIа а. цу хана революционни авангард йолча болхлой класса лоархIам Iото-Iабе гIертилга шийи бахьанца «бакъдеш» дуаи: дегIадаьхкача капиталистически мехкашка Iилма-технически революце влияни я еш къахьегамхой материальни хьал-торо тоаяларцеи социальни структура хувцаялареи. Белгтала бакъда, бIаьшере йолаеннача юххьерчул дикагIа баха баьнаб къахьегамхой. Цхьабакъда цIаьхха дикагIа хила болабеннача капиталисташкара хинна дика болх вIалла а бац из. цу вай бувцача классови къовсамах хьахинна хIама да. Классови сакхетам лакхбаларо, къахьегамхой вIаштIехьбаьнна кхотабаларо. пролетарски солидарносто шоай гIулакх ду — шоай мелдолчох бовлар кхераш цхьадолча хIамашка каялавза балац капиталисташ. Иштта теркалбе боагIа духхьал къахьегамхой. мугIареча халкъах болча наьха гIулакха шоай политикеи экономикеи лелаеча социализма мехкий хьокхам а.

Цхьабакъда, капитало доал мел деча хана, миллионаш болча къахьегамхой кхелаш дуккхача къамий корпорацеша шоай хьаштдар деш мел йолча хана шоай кхоанара ди бахьан долаш сатийна хила йиш йолаш бац къахьегамхой. Массе метте капитализма кризис кIоаргдуча, экономика юхаьяннача, инфляци чIоагIлуча хьалашка хьабе болх боацараш беб къахьегамхой реальни тохолаш кIезиглу.

Iилма-технически революце, белгтала да а даьд, хIанз а ду цIенхаштта хувцамаш дегIаенача капитализма мехкий социальни структурана юкъе. Цхьан оагIорахьара, чуоттабаь къахьегийташ бола нах дукхагIа хул, вокх оагIорахьара — берригача болх бултургболаш болча бахача наха юкъе болхлоша лоаца дакъа кIезиглу. Обществана революционни эргалонаш яра даькъе кертера низ а хинна латтача болхлой классо шийи позицеш карара ювлийт яхилга дий тIаккха из? Данне а дац. Цкъа-дале. болх беча болхлой бокъонца йола цифраш тIа-тIа дукхагIа лакхлу. Масала, хIанз США цIаккха а ца хиннача тайпара лакхъеннай из. кхыметтел хьабе болх боацараш бебаш латташехьа а. Иштта дIахо йоза производства концентраци яра процесс а, тIаккха цо новкъостал ду шоай бокъонаш бахьан долаш къахьегамхой вIаштIехьбаьнна кхотабалара. ШозлагIа-дале, лерагIа хьайоагIа революционни класс алхха ше цаI мара йоацача болхлой класса низ берригача бахача наха юкъерча цун даькъал боарам боацаш боккхагIа ба. Из ленински положени вай деношка къаьстта лоархIаме хул, хIана аьлча чуоттабаьча къахьегама эскар доккхагIа хул, тIаккха цуьна керда тIаухаарашта бокъонца кхетаме политически кулгал эш.

Капиталистически обществах социалистически общество еча еррига этапашка керттера дакъа болхлой класса а кхоачадеш. КПСС-он кхыча марксистско-ленински партешеи массаза а хьалхашка отталаь лерхIараш кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме толам балара хиланза дарглоаца хьал лаьрхIад. хIанз а лоархI пролетариатах боацача къахьегамхошнарча цун союзах.

Европа коммунистически болхлойи парте Конференце ше къамаьл деш Л. И. Брежнева белгалдаьккхар вежараштa йолча партешта юкъерча гIулакхашкара чIоагIа лоархIаме цхьа хIама: «Къаьстта ювла йовгIаш цхьа сфера я — аьлар цо, — вай цхьана лелаеча гIулакхий. Деш дола къамаьл революционни опыт вIашагIтохара гIулакха хьега къа цхьана тохара хьакъехьа. К. Маркса. Ф. Энгельса. В. И. Ленина хьаяь Iилмаи коммунизма теори дIахо дегIаккхувлара хьакъехьа да. ХIара парте дакъа лоац революционни теори дегIайоалаеча. Из теори. В. И. Ленина нийса белгалдаьккха ма-хиллара хьахул «...дунен тIарча дерригача мехкий цхьана вIашагIтехача революционни опытахи революционни уйлахи». Коммунистически дезалга гIолларча воай новкъостий творчествана чIоагIа уйла тIа а йохийташ. вай теркалду. уж яле а е кхыяле а йола положенеш нийса хилара е, кхыча тайпара, гIалате хилара контеои практически опыт мара хила йиш ца хитар».

ДагадоххарагIа аьлча, европейски коммунистий Конференци кийчъеш даьккхача шин шерои Конференце шеи хьахьекхар новкъосташка еш йола дискусси мишта хила еза. Из еча хана вIаши нийсдора тайп-тайпара хетараш, Iомайора компартеша Iоаяь опыт. марксизма-ленинизма принципиальни ларда тIа кийчбора вай хилара актуальни проблемашнара бIарчча цхьа никъи бIарчча цхьа декхараши. Укхаза а. хьалхагIа а санна. КПСС опыт хиланза ягIоацаш хилар ду дунен коммунистически болхлойи еррига партешта. Из эшаш хилар Ленина парти дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьа къаьстта моттиг лаца гIийртандаь а доацаш, из шийи тайпара йолалдаь. ХIанз КПСС-о шийи мехка къестаду дегIаена социалистически обществои коммунизми хьалъяра чаькъашка вежараштa йолча кхыча партеша дIахо къоастаде дезаргдола декхараш.

Евгений БОЛОТИН.
(АПН).

МАРХАШ — унахцIенон моастагIа

Моллай хьехамагIа мархаш кхоабаш ба цхьабола нах. Медицински Iилмо йоах саго дуаш дола хIама шийи хан-ханнахьа даа деза. ТIаккха мара цун дегIа маьженаша бе мабеззара лерттIа болх бергбац. Масала, кулгашца болх беш хилча, вай дегIа цIий вештачул шозза-кхозза дукхагIа хила деза. хIана аьлча иштта болх беш хилча дегIа низ сила кхоачалундаь. ХIаьта маьжений тIеххьара низ дIабохийташ къахьегар зуламе да сага дегIа. Из хул мархаш кхоабаш хилча.

ХIама яанза а волаш болх беш хилча моллагIа а лазар атта кхет сага, хIаьта кIалха долаш дар михьара довл. Масала, ховш да голаш хоттаьлуча кхеташ дола лазар — анаш дукхагIча даькъе шелаю деш долга. Бакъда, меца волаш деношдаьхача, шелалагIа кхетачул а чIоагIагIа кхет из, нагахьа санна хьалхагIа анаш долаш из саг хинцавале, юхахьов.

Кхайкор долча сага-м марха кхабар мел кхераме да дувца эшаш а дац. Из лазар дIадоалаш латтача хана саго мархаш кхоабе, юха лакхдала долалургда из. Масала, цхьан районера Х. Рукъият яхаш цхьа кхалсаг яр кхайкорах тоаенначул тIехьагIа шийи балха а яха, къахьегаш. Совхозе дика лоархIаш болхло а яр из. Цхьан дийнахьа цуьнца болх беш боахкарашта маьлхара а моташ йоацаш а хийтар из. Цига багагIа цIий хьийдар цуьна. «Скори помощь» а ена больнице йигар Рукъият. Кхайкор юхагучадаьлаь цуьна. Мархаш кхоабаш хиннадар цо.

Мархаш кхоабача хана дегIага моцал хилар бахьан долаш хьаькъала низ а лаьгIлу: хIама сиха дицлу, ше деча хIаман тIехь гIалаташ ду, корта лазабоал, къаьстта холуш хул уж хIамаш делкъел тIехьагIа. Сарахьа марха доасташ а Iовужача хана а хIама цIаьхха дукха яарагIа наб воаю, дог-уйла маьлхара хул, хIама дуалуш хилар лаьгIдала долалу. Чена къаьстта чIоагIа Iаткъ юаш йола хIама ханханнахьа ца яар. Iуйрийна хIама ца дна даьсса шорчаш вIашагIа а хьекхалуш, лазадолалу. Кхачах хIама ца хилар бахьан долаш шорганка чура мут (сок) шорган доагаде йолалу. ХIаьта дийнахьа саралца чухьа даа хIама доацаш даьсса лаьтта, муто доагадаь шорган лазадоах сарахьа марха доасташ цIаьхха дукха йинача хIамано. Цо лазараш хьоаду, хьахул гастрит, язва яха а кхыдола а лазараш. Иштта меца лелар чIоагIа Iаткъ чураштa а кхыча маьженашта а.

Къаьстта доккха зулам доал дега мархаш кхабарах. Бе доллал мара доккха доаца вай кер чу аьрда оагIорахь довлла дог цхьан минута ца соцаш болх беш да вай дегIаца цIий дIакхостош. Вай дегIаца юкъерча боарамагIа 5 литр цIий да. Вай дего хIара минута из дерригa цIий дерригача дегIаца кхостадеш шозза совгIа чакхдоаккх. ХIаразза дегIаца дIакхастача хана дегIкашка гIолла чакхдоал из кислородах хьал а дизе. Марха кхоабача сага дегIа цIий лелача пхаьнашка кIезига кхоач кислород из меца хиларах дегIа гIоарал а дайя. Иштта цIийх лерттIа дIа ца кхеташ юс дуача хIаманца йола дегIа чIоагIа эша хIамаш а. Из дерригa а бахьан долаш цIий къе хул. ДегIага цох кхоачар лаьгIлу. ХIаьта халданза болх беш долча дега шийна а ма эший даа хIама. Из кIезига кхоач дегага мецача дегIагара. ТIаккха меллу дог. Цуна атта хул коронаросклероз, инфаркт яха кхераме цамогараш.

Къаьстта зуламе да мархаш кхабар къабеннача нахан бераштеи.

ХIара советски сага декхар да дIаяхача замах юхелса из къиза хIама — мархаш кхоабилга дIадаккхара тIехь уж кхоабаш болча наха юкъе кхетама болх бар.

Л. МАГОМАДОВ,
Республикански туббольница лор.

Доазол дехьара

Тамашийна хIамаш

ТУХА ПАЧЧАХЬЕ

Польша къулбехьене Краковера гаьна йоацаш, Величка яхаш цхьа йоккха йоаца городок я. 13 эзарнел кIеззига совгIа нах бах цига. цхьабакъда мехка доазонел гаьнца арахьа дIахезай цун цIи-м. «Доккхача туха юххера зIамига городок» оал Величках полякаша. IX бIаьшерене а тIехьа дирача хьасташкара доагIа хий кхехка а деш Iанарцара тух даьхад укхаза. ХIанзалца хьа йисача эггара кIоаргагIа йолча гIувнех цхьанне 700 совгIа шу да, Массехк бIаьш шерашка Величкана кIал гIолла ерригаш а лаьрхIача 200 километр йIаьха камераши штрекаши, гIувнаш а шурфаш а яьхай шахтераша. Эггара тIехьагIа яьккхар 342 метр кIоарга я.

Цхьабакъда туха запасаш боарам боацаш йоккхий хиларах хеза ца Iеш, Величка цIи дIахезай шийна кIал лаьттах йоаллаш музей цун хиларах а. Шахтераш тух даьха Iийнабац укхаза. Царна юкъе кIезига хиннабац талант йола скульптораш, хIаьта туха тIой царна йола башха-дика материал хиннай. Iаламо ше йоакхо яьй аьнна хеталу цхьан хана укхаза тамашийна музей хьалъяра. Тух доаллача моттига тIагIоллара геологически тIоа туха кхерий доккхийча дарбалех латташ хиннаб. Шахтераша, цу тIоштa юккъера юкъ шоаш хьайоаккхаш, цар гонахьара оагIош ца толхадеш дитад. хIаьта царех хиннай, царна лаьтта тIахарцара кхерамах уж лорабаь чIоагIале. Цу тайппара цхьан хана хьахиннай сага фантазеи къахьегамой фаьлгаца ювца яьккха лаьтта кIалхара гIалаш а яь дIаоттаяь хьахарий Iалаьматс йоккха амфилада.

Дахчан лагIаш тIа гIолла 64 метр кIоарга IокIалдоал тхо. Циггара дIайолалу туристски маршрут. Уккхаза я Николай Коперника цIи тилла йоккха геттара герга зал. Историе тешал ду 1493 шера Коперник цу шахте хинна хилара. 1973 шера, сийлахь-воккха польски астроном ваь 500 шу дизар дерригача дунено белгалдоаккхача хана, хьахар чу Коперника памятник оттадаьд горнякаша. Шиш болаши хьаьддаи да туха скульптура яматаш. Барзкьий чкъораш баьццара бос болаш хетийт из сийрдайоахача прожекторий зIанараша. Лаьтта тардаь астронома бе йоалла герга бурилг форда чура хий санна чакхсадоагIаш я.

Зала чура зала чу а дувлаш долх тхо. Царех хIараяр шийтайпара, ше морг кхы цхьаькха йоацаш я. Укхаза я доккха ши бога тардолийташ йола Пяскова-Скала яха зал. Эксплуатаци яь шераш да дIамаца оахкаш зIила тIа оттадаь: 1643—1656. Цун пенаш тIара гуш я цу шерашка укхазара тух доаккхаш бийттача барга лераш Бога пхон тIара бIаргго яьнна можамаш а йолаш йIаьхийча, сталактитови «фауцана» кIал латта ши бийдол-баьри. Укх чура вальча йоккха йоацача хьахар чу кхоач, цига ва кхы а боккъал хоза тухах ваь бархI бийдол-баьри. Шахтераш боацача юкъагIа майра а баьнна, шоай къоргашкара ара а лийлха, чуйнна горняцки болх беш боахк уж. Из композици хьаяьй шахтера С. Козика 1962 — 1964 шш.

Кхы цхьаькха йоккха йоацача штреках чакх а даьнна тхо дIадоладелча, сов цецдовларах лоацаделча санна лоаттийс тхо. Тхона нийсса кIал я кIал бегIа цхьаккха ког боацаш йола Iалаьмате йоккха гIала. Зала че 10000 кубически метр, лаьттан тIехен тIара Iочуйнстача 101 метр кIоаргача я из. ГIала сийрдаяьккха Iалаьмате йоккха пхи люстр я. «Хрусталь я из?» — пIелг тIахьувкх аз я из?» — пIелг тIахьувкх аз лелача чIовгашта. «Яц, укхаза мел йола хIама тухах яь я», — жоп лу уж моттигаш хьайовзийташ хьалхаваьнна лелачо. Тха теркам тIаоз пенаш тIа дIам хьокхаш яхкаьча барельефаша, уж ворхI я. Уж ерригаш а евангеле тIа дувцача сурташта таръяь я. Говза яхкаь я рельефаш, теша хала да из болх профессионалаца скульптораша а ца беш, шоаш Iомабеннача шахтерех болча говзанчаша баьб аьлча.

Из тамаш бIаргаяйна тхо цхьанна а хIамо цецдоахаргдац аьнна хеталора. ТIаккха цигара цхьаькха галерея чу даьлар тхо. тхона цийсса кIалхара хьагучабаьлар боккха Iам. «Iамарч дукха да укхаза», — духтIадоах тхо хьалхаваьнна лелачо. — Цу тайпарча раствора цхьан кубометрах 320 килограмм тух даккха йиш я.

Инарала Сверчевске, дунен шоллагIча тIема турпала цIи лелаеча лаьтта кIалхарча цхьаькха Iама йисте кхоач тхо. Цун цIи тиллай иштта эггара хозагIа йолча цхьан хьахарах а. ХIаьта инарал веннача 20-ча шера, 1967 шера, шахтера А. Выродэка туха кхера хьокхаш хьадаь памятник дегIар цунна. ТIема ДоттагIала цIерагIча залерча пен оагIоца дIамаца оахкаш советскии польски шин салтечун барельефаш яхкай. Царна кIал гIолла даь йоазув да: «Ленино — 12.10. 1943» «Берлин — 09.05 1945» — Советски Эскарои Войска Польскии юкъарча моастагIчунца цхьана тIом баь эггара хьалхареи эггара тIехьареи дагаш.

«Варшава» яхача зале чакхйоал тха маршрут. Укхаза сов сийрдеи паргIатеи хиларах тхоаш 125 метр кIоаргача а доацаш лакхе лаьттан тIа долаш санна хет тхона. Йоккхача зале Iотеха ий паркета да, пенашца хьаллатт креслаш, истолаш. Iай спортивни ловзараштa пайда эц залах.

Медицински Iилмай доктора М. Скулимовскена дагадохарах 1964 шера лаьтта кIалхарча паччахье йоккха йоаца санатори хьайийллай. Бронхиальни астма долаш болча наха лаьрхIа я из. Унахой лаьттан тIарча хозача санатори здане чу ба Iеш, хIаьта 200 метр кIоаргача IокIалбаьле дийнахь-бус массехк сахьат доаккх цар. Из моттиг дарбанна геттара дика хургйолаш я.

Шерагара шерага дукхагIа дIахозаш латт шахта-музея цIи. Туристашта аьнна арахийцача справочника тIа аьннад: «ХIара экскурсионни группа йоагIаргхилара хьакъехьа гIаддайча а 5 ди хьалхагIа хоам бе беза. БIаьччача шера Польша а дунен дукххача мехкий а городашкареи юрташкареи хьаьший ух укхаза. Шера «Величка» яхача шахте массаза а 700 эзарнега кхоачаш туристаш хул.

Варшава.

А. ПОРОШИН,
ТАСС корреспондент.

МАХАРАДЖА ГАНЗАШ

Джайпурера, Раджастан яхача индийски штата столицера, итт километр гаьнача моттиге, гувна юххье тIа латт Джайгарх яха крепость. Укх деношка цIаккха ца хиннача тайпара дукха нах ба крепоста гонахьа а чухьа а: чуйнна балхаш деш латт укхаза махараджа Саван Джай Сингхас 250 шу хьалхагIа дIаехка ганзаш лохаш.

...Дукха ха йоацаш цхьан саго индийски правительствага хабар даьд ше йаха дIагуча ца воаккхаш витар ловш. Цо хьакхайкадаьд, шийхана Саван Джай Сингхана чулатташ хиннача Рао Курпи Рама дезалах хьаваьнна ва ше, ганз дIалочкъаяь моттиг белгалъяь карт Iаьдалашка дIадала йиш я шийна аьнна.

«Биджак» — къайлагIа маIан дола карт — цу сахьате тIаденад специалисташка Iомадайта. Цар бакъдаьд, документ тIаяздаьча каьхатен шаьккъан 200 шерал кIезигагIа йоацаш ха хилар. Ширача замалахьарча джайпурски диалектаца даь да йоазош. Карта тIа хьахьекхад кхыметтел ганз хьалохача хана малагIча оагIорахьа ласта веза а, крепоста чухьарча белггаларча моттигера мича кхаччалца дIахо вахача из хьаакха еза а. Бакъда, ши бIаьи ах бIаьи шу хьалхагIа дIоахала бустамаш мел хиннад ха атта дац.

Инди — бе-бе цивилизацеш, империеш, династеш, тIемаш, катастрофаш яйзача дунен тIа эггара ширагIа долча мехкех цаI. Ший ширача ханара дукха къайленаш йолаш да индийски лаьтта. Кепайоазоно каст-каста хоам бу, цкъа цхьан штатен тIаккха цхьаькха штатен оахкамаш даьчул тIехьагIа ширача цивилизацеи юхедиса хIамаш, культураи искусствай памятникаш корадаь хиларах, каст-каста хул дошо ганзаш кораярах дола хоамаш а. Цхьабакъда ганза чу хургья яхаш хIанз ювца хIамаш цецвоаккхаш я — дошо галаш, ювелирни хIамаш, деза кхерилгаш, дошо ахча. 1711 шерарча «курсаца» лаьрхIача 1,3 миллиард рупе мах беш я уж. хIаьта финансисташта хетачох, таханарча маьхашца лаьрхIача кIезигагIа хуле а 100-зза дукхагIа мах болаш я.

Сийлахь-боккхача моголий ханара тахан вайга кхаьчача документаш тIа хьехаеш нийслу императора Акбар Ман Сингха главнокомандующе дIайолаяь ганз. ХIаьта из ганз 1711 шера Джайгархе дIалочкъаяьй Саван Джай Сингха, Джайпур хьалъяьчо. Крепость ше тIема гIулакха лаьрхIа хIама доацаш а алхха джайпурски доал даьрий фаьлгаца мара дувца ца хезача тайпара дукха рузкъа дIалилла уллайара пайда эцаш а хиннай.

Къаьнарча документаш тIа яхачох, кхыметтел доал даьрий шоай а бокъо хиннац шоаш мел йоаккхача хаца цкъа (тIаккха а дIадийхка бIаргаш а долаш) мара крепосте баха а шоашта мел дохьалу дошуви еза хIамаши цу чура яхьа а. ХIаьта крепость а чура сатем а лорабеш хиннараш юкъ-юкъе цхьаккха лер а йоацаш бай дIабоалаш хиннаб.

Джайпурски махараджа ганзех дувцараш бакъдеш да гаьна йоацаш ягIача Мотидунгои яхача дворецера ши шу хьалхагIа 100 миллион рупе маьха дошуви ювелирни хIамаши Iаьдалашта кораяь хилар а.

Индийски Iаьдалаша соцам баьб ганз хьалахара балхаш дIадоладе. Цу балхашка дакъа лоац Инде археологически геологически управленеша, паччахьалкхен сборий департаменто. Оахкаш латта моттигаш лорас эскара доакъош оттадаьд. ХIанзле а бокъабаьб крепостера 5 Iам, хийца дIадоладеннад лаьтта аькара балхаш. ХIанзалца хьа ганз лерах хIама гучадаьйнадац. «Ганз лохача дакъа лоацаргдацар оаха, чагахьа санна махарадже ганз оахош хьалохаргйолгах тхоаш бокъонца дог тийша децаре», — йоах балхий кулгалхоех цхьание Х. Лала.

Дели.

Г. ШМЕЛЕВ,
ТАСС корреспондент.

КАЛЕЙДОСКОП

«2+1+3+8» ЯХА КЪАЙЛЕ

Шоашта цIаьхха нийсденна Иоганн-Себастьян Баха «Гольдберг — вариаци» яха IажагIденна книжка преподавателаша хьахьекхача саббарагIа къаьнарча ноташка хьежаш вагIар Страсбурга музыкальни училище Франце культура министерства инспектор Алэн Оливер. Инспектора теркам тIабахийтар ахаш яйна йолча «2+1+3+8» цифраштеи бетта гаргий чурча оагIо тIа латтача нотии знакаш тIеи. Иштта гучаяьлар XX бIаьшерен эггара тамаше йолча музыкальни къайленех цаI: Оливера корадир сийлахь-воккхача немецки композитора ший кулгаца яздаь. цу ханналца довзаш ца хинна дийтта илли. Цар автор Бах волга хьахьокхар «2+1+3+8 »яхача тамашерча цифраша. Ший произведенешта кIал иштта кулг яздеш хиннад цо. Музыковедашта ховш хиннад 1745 шера Баха массехк илли яздаьлга, бакъда уж кхы хьакорадоагIаргдоацаш дайнар лаьрхIад цо. ХIанз ховш дац кулгаца яздаь уж иллеш Страсбурге мишта кхаьчад.

Иштта корадаь уж иллеш дашха а иштта уж хилар бакъде а дукххача бетташка къахьега дийзар. Ши бIаь шу хьалха Баха яздаь уж иллеш эггара хьалха арадоахаргда касттала шха.

Н. КЛЕЙМЕНОВА,
(АПН).

ЮАЧА БАЬЦИЙ ЭНЦИКЛОПЕДИ

Специалисташа йвах 924 оагIув йола из книжка юача баьцех дола дунен тIа эггара дикагIа дола энциклопеди да. Цун автор ва Осакерча университета профессор 90 шу дола Тоцабуро Танака. «Уж знанеш дIайовзийта декхарийла да тхо, — аьлар Японски Iилмахочо «Нью нейшн» яхача сингапурски газета корреспондентага. — Дукха моттигаш ма-йий дунен тIа даал хIама ца хиларах наха Iазап озаш, кхыметтел шоашта гоннахьа дола баьцовгIий доккха рузкъа царна фуд ца ховш?

Итт эзар баьцаш ма-ярра ювц цу книжка тIа. Уж мишта корайоагIаргья, царех яа мегаргьяр малагIа я дувц, пайдане хоамаш ду.

Сингапур.

Ю. САВЕНКОВ,
АПН соб. корр.

«ШИБЛАДНЕР»

Дунен тIа эггара хьалхара чархаш йола кема шоай да, йоах норвежцаша. Из да «Шибладнер». 120 шу хьалха Меса яхача Iам тIа лелаш хиннад из. Цу хана Норвеге эггара массагIа дола кема дар из. Цун цIи ширача скандинавски мифологе тIара ийца я: иштта цIи йолаш хиннад Фрей яхача даьла гаташ дагIа кема. Масаза а мух чулаттача гаташца хи тIа а лаьтта а лелалуш хиннад из.

Дукха хий дIадахад Меса яхача Iам чура цу хана денз, хIаьта «Шибладнер» хIанз а тIехьа лелаш да. Бакъда, шозза хи кIалдаха хиннад — 1937-чеи 1968-чеи шерашка. Шоззе а юхахьалдаьккхад из вай ханарча флота юхь дIайолаяь кема.

В. ВАРЕНОВ,
АПН соб. корр.

МОПСА МЕТТА... ВЕЛОСИПЕД

Хала ха эттай цIагIа леладеча зIамигача жIалешта, китайски мопсашта. Малхбузерча модана тIехьабаьннача кхыбараштa, яхаш язду «Дейли миррор» яхача газето. Цар моттиг чIоагIагIа дIалаьцай бе слла леласча зIамигача велосипедо. Нах хи тIа лувча арабоала ха эттача юххье йоккха йоацача французски городе Сен-Тропезе араяьлар уж машинаш, — ловзараш: саготлуш лелача дамашта сихя еза а елар. ФуннагIа дале а сагот ца долийташ хилча мел башха да из. Ший моттиг дIалаца гIертараш ловш яц из хIама, Хатар хилар «биъ ког болча ловзаргашта». «Из-м хургдолаш а дар, — аьлар мини-велосипед йолча цхьан дамас «Дейли миррора» корреспондентага. — Цо квартира бIехъяц, бийсана Iехаш сатем боабац; е даа хIама а дехац..»

(АПН).

Африка малхбоалехьа улл континента къаьнагIа ярех йола паччахьалкхе — Эфиопи. Цун территори — 1184 эзар квадратни километр я.

Эфиопи — аграрни мохк ба. Цун экспорте 90 процент дIа-лоац юртбоахама продукце.

Дукхача советски наха шоаш цига хиларах йовзаш я Эфиопи. Массехк бетта цига болх беш хиннай «ЦIеча ЖIаргеи ЦIеча Беттеи» советски обществай дIа-юха лела отряд.

СУРТАШ ТIА: Согазо яхача юрта бахача наха юкъе латт советски медикаш; ахархой чубаха моттиг.

Р. АДИТЯРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МОСКВА. ТIехь-тIехьагIа вай мехка шерагIа даржаш латт дальтапланашца сиката гIолла никъ белга. Спорта цу сакъердамеча тайпагIа йола хьалххара яхьаш хилар столице Крылатскерча гребни канала гаьна йоацаш.

СУРТА ТIА: групповой хьокхама никъ беш ба спортсменаш.

ТАСС фотохроника.

Белгалбаьннаб котбаьннараш

Шин шера хилар вай республика культура болхлоша дакъа лоацаш хинна юртарча культура Цlеной балха хетадаь хинна Ерригроссийски хьажар. Цу хьажара оргкомитето итогаш яьй.

Хьажара итогех вай республика 39 юртарча культура Цlенна 1-чеи II-чеи лагIай дипломаш денчад «Юртарча культура Цlеной балха Ерригроссийски хьажаре котваьннар» яха цIи а луш

Царна юкъе да Малгобекски района СоагIапчареи Вознесеновски юртара культура Цlенош (директораш Е. Э. Коригован, М. Н. Мытаревиа), Урус - Мартановски районера ГIойтIара, культура ЦIа (директор У. Магомадов), Ножай-Юртовски районера Саясански Зондакски культура Цlенош (директораш И. И. Амаевi М. Юнусови), иштта кхыдараш.

Цу хьажаре дакъа лоацаш хиннача 173 юртарча культура Цlенах 19 «ТIехдикача балхий культура ЦIа» яха цIи лелаеш да.

Х.-А. БЕРСАНОВ,
Нохч - ГIалгIайчен культура министерства методически кабинета заведующи.

КЕРДА КНИЖКАШ

«ДАГАЛАТТАР»

Укх тIеххьарча шерашка каст-каста «Сердало» газета оагIонаш тIа, «Лоаман Iуйре» альманаха тIа, радио, телевидене гIолла яйзай дукхача хьонача йоазонхой произведенеш. Бакъда, низ болчо мара лоам баккхац, яхачоа а дайна, кхыбараш е низ дIа ца кхоачаш дале а «цаховш» литературе нийсбенна хиннабале а хьинаре къахьегаш, шоай беррига дега ала цу халача говзала дIабала ца могаш юстарбаьлар.

Къаьстта хьинаре къахьег къонача цa «Лоаман Iуйре» редакце. ХIара аргIанерча номер тIа вайна гу керда цIераш. Цар поэтически говзал, цар кхетам чIоагIбелча шоай къаьстта а коллективни сборникашка а арайоал цар произведенеш.

Иштта периодически кепайоазон тIа хьалкхийна ба укх шера Нохч-ГIалгIай книжни издательство арахийцача «Дагалаттар» яхача сборника автораш. Уж ба Арчаков Тухан, Муталиев Мухьмад, Торшхоев ИбрахIим.

Говзалга а, произведеней тематикага а, литературе къахьегача ханага а диллача хIарабар ший лостам болаш ва царех.

Арчаков Тухан литературе вена итт шерал совгIа ха я. Цу юкъа ший къаьстта ши книжка арахийцар цо. Цар а «Дагалаттар» яхача книжка юкъе яхача стихотворенеша а къаьгта тешал ду цун поэтически говзал тоъал дегIаспа хилара.

Поэта дукхагIа йола стихаш хетаяь я таханарча денна, советски наьха турпала гIула, кхашта:

Нагахьа мо со гора воде.
Сийг, хьо чIоагIагIа лотале,
Нагахь мекъал дегIах йоде,
Сийг, хьо цунца къовсале!
Мичча хана, ацаюхе,
ХIай, сийг ,Iа со гIоттаве.
ДегI торсадеш са низ бохе,
Iа со бирса човхаве!
(«Даьша баьккха сийг»).

Вайна хоз къонача поэтий стихашца вай къонача заманхочун оаз. Цар къоябаллу кердадар, халкъа эшаш дар. Арчаков Тухана уйлашца, дагалаттарашца йоагIаш я Муталиев Мухьмада «Даьхенга» яха стихотворени. Тайп-тайпарча образашца, поэтически приемашца цар из тема йоацхе а дог уйла цаI я цар:

Даьхе, дукха да са хьох ала,
Хьоцар безам боккха ба.
Iа са дега чу сега ала
Да тIехь сийрдагI боагаш ба.

Дезар-хетар аз хьох аьлча,
Хетаргахь, белхаза ва,
Даьхе, со хьа новкъар
ваьлча,
Халахь, вIалла воацар ва.

Муталиев Мухьмада кепатеха стихотворенеш дукха яц. Сона хетаргахьа, цу гIулакхо тешал ду къоалама кIалхара хьара мел даьнначох кепатоха а ца гIерташ, поэто сих а ца луш юха а юха цар тIа къахьегаш хилара. ХIара дена теркам тIа бохийт цо, хIара дош лутт. «Дег тIара дешаш» яхача стихотворене тIа йоах цо.

Хоастам шоана, дег тIара
доагIа дешаш,
Шул цIенагI лаьтта кхы фу
хургда хац.
ВаьгIаз аьнна йоаеш дукха
бийсаш,
Шух хьабоала пайда бийца
саг вергвац.

Торшхоев ИбрахIима поэтически оаз дешараштa хеза дукха ха яц. Укх тIеххьарча шинкхаь шера «Лоаман Iуйре» альманаха тIа, «Сердало» газета тIа гIолла мара вайзавац из. ХIаьта а цар хьахьекхар къона поэт литературе белггала ший дош ала безам болаш волга. Къаьстта дика аьттув боал И. Торшхоева Iалама сурт. цун хозал хьахьокхаш. Укхаза кертердар да поэта духхьал шийна гучоа иллюстраци яь а ца Iеш поэтически образашца из ерригa хозал вайна дег чу южаш хьахьокха кавлар.

Тийкай оалхазарий оазаш,
IажагIча баьцаш тIа йис
къег.
Гаьнаш, михо ерзанйоахаш,
ГIаний дошув легадеш, терк.

Ер ловцца сборниках дола дешаш дешача хана хьалхашка хаттар отта тарлу: «ВIалла а кхоачамбоацар дац-те цу тIа»? аьнна. Бакъда, эггара хьалха боаххa гIа массаза а атта хиннабац, цудухьа книжка тIа а нийслургда цхьадола кхоачам боацараш. Дуллаш дола суртсибат ма-дезза чIоагIа хилац массаза а. мотт кхы а дукха болх бе безаш, шаьрбе, халкъа метта жовхьараш юкъедоаладе дезаш ба. Вешта, цу сборника нийсагIа мах бергбар-м дешар ше ва.

А. ЗЯЗИКОВ.

САМОДЕЯТЕЛЬНИ ХУДОЖНИКИЙ ВЫСТАВКА

Республикански халкъа творчества ЦIагIа болх беш я художникий - любителей выставка.

Выставке хьокха оттадаь да живописа, пейзажа, графика, чеканка, декоративно-прикладной искусства 150 совгIа балхаш.

Тайп - тайпарча жанрех долча балхашца автораша хьахьекхад советски сага турпалера гIулакхаш, вай республика вахар, цун селхан хиннари тахан дари, халкъий доттагIал.

Яздара кIоаргалца, говзалца теркам тIаозаш да укхаза Шербакова, Михайковскаяй, Громова, Богатырева, Перова балхаш.

Выставка дикагIдола балхаш городе Москве чакхъяргйолча Самодеятельни халкъа творчества Ерригсоюзни фестивале гойташ хургда.

Я. РОЗИНА.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ДЕКХАРАША ДIА МА-ДЕХХАРА...

Керттера теркам коммунистически общества сагхьалкхевара тIаберзабаь къахьегаш ба Энгель-Юртарча культура Цlени библиотекаи болхлой. Библиотеке арахец «Горянка» яха пепгазет. Цу тIа дувц юртарча кхалсага вахарах, дIаяхача замах юхедисараштa лоаттабеча къовсамах.

Культура ЦIагIа болх беш я Iилма атеизмах йола кинолекторий. Юрта бахача наха каст-каста еш лекцеш. беседаш, докладаш ю. Энгель-Юртарча юккъерча школа хьехархочо Абуева йийшар «Лаьттан тIа вахар хьахиларах Iилмои дынои яхар» яха лекци. «Знание» общества члена Цехаева — йийшар — «КПСС-ой Советски паччахьалкхенои дынацеи кинажацеи леладу гIулакхаш» яха ча темах. Лекцеш яьлча гулбеннараштa фильмаш гойт.

Дика кийчъяь яр клубе хинна «Замах тIехьадисараштa — къовсам» яха сайре. «КПСС XXV-гIа съезд — советски общество дегIайоагIача керда исторически мул» яха лекци йийшар укхаза депутата П. Гиниевас. Юртарча культура Цlен директора Г. Шакхаджиевас дийцар дIаяхача замах тIехьадисача гIулакхех, царца лоаттабеча къовсамах.

Библиотека заведующеца Мехтиева Хьавайца кийчдир укхаза «Кхалсаги дын» яха дагахьаре журнал, «Традицеши Iаьдалаши, мишта кхетаде деза уж!» яха диспут. «Фу йоах Iилмои дынои» яха сайре. Цига къамаьлаш дир Абуева, Мехтиевас, Болтаева, Цехаева, иштта кхычар.

Цу тайппара мероприятеш каст-каста чакхйоах юртарча культура Цlенои библиотекаи.

Доккхий а бехктокхаме а да КПСС XXV-ча съезло культура болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш. Уж кхоачашдара ерригa торонаш оарцагIъяхьа къахьегаш ба Энгель-Юртара культура болхлой.

С. БОЛДЫРКОВА,
Гудермесски горисполкома культура отдела инспектор.

ТIЕМА ВЕТЕРАНИЙ ВIАШАГIКХЕТАР

Вай республика гаьнна араьхьа йовзаш я Грознерча № 12 йолча школа тIемеи къахьегамеи сийлеп музей.

Музея цхьа раздел хетаяь я бирсача 1942 шера. Грозный лораеш хиннача НКВД 308-ча истребительни мотострелкови партизански полка денал ерча гIулакхашта. Кхоана цу музея итт шу дуз. Цунца дувзаденна селхан Грозне цIей дезде баьхкаб Москвера, Смоленскера, Брянскера, Одессера, иштта кхычахьара цу полка тIема ветеранаш.

Шоаш Грозне йоаккхаргйолча хана тIема ветеранаш вIашагIкхетаргба грозненски школай дешархошца, болхлошца шоаш тIом баьча моттигашка гIолла чакхбаргба.

Н. ДИЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 сентябрь.

9.00 — Кердадараш. 9.10 — IуйранаргIа гимнастика. 9.30 — «Планета кагирхой. 10.15 — «ВорхIлагIа пхо» яха художественни фильм. 11.35 —Эрсий илли концерт. 14.15— «Сийлахь - йоккхий гIишлошъеча». Кинопрограмма. 15.00 — Композитор Н. А. Римский - Корсаков» Хьалхара передача 15.25 — «Вай Iалам довзаш да». 15.45 — «Советски законодательства лардаш». 16.15 — Шахматни школа. 16.45 — «Гагунски ГЭС еча». 17.15 — Хоккеех йола дунен халкъий юкъара турнир. ШоллагIа финальни матч. Хьалхара период. Монреалера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15— Дунен халкъий юкъара матч дIахо гойт. ШоллагIен кхоалагIен периодаш. Монреалера передача. 19.45 — «Вай доттагIа Монголи». 20.00 — Телеспектакла премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Кагирхой спортивни программа. 22.30 —РСФСР заслуженни артистка Г. Писаренко концерт. Из чакхдаьлча — кердадараш

II ПРОГРАММА

18.00 — Атеистически темашта. «Бусалба дынo ду хьехамаши, царех дувла зуламаши». КПСС обкома лектора М. Г. Парижева выступлени (гIалгIай меттала). 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Фильм. 18.40 — «Хьайбаш лeладеча — ударчи фронт». «Агагинский» совхоза къахьегамхой болче (гIалгIай меттала). 18.50 — «Нийсархо». Кагирхошта йола программа (нохчий меттала). 19.20 — «Доакъар кийчдара — толамаш а дикал а» Юртбоахама обозрени. 19.30 — Художественни фильм.

17 сентябрь.

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — ЦаI массанена а массава цхьаннена а хьалхара». 10.15 — Телевизионни спектакль. 11.15 — «Къонало иллеш а доах, халха а бувл». 14.20 —Хьун болхлочун Денга. Документальни фильмай программа. 15.05 — Композитор Н. А. Римский-Корсаков. ШоллагIа передача. 15.30 — Бераштa. «Лаьча хIалак хилар» яха художественни фильм. 16.45 — Москван москвичаши». 17.15 — «Хьабола фальг. 18.00 — Кердадараш. 18.15— «КIиран панорама». 18.55 — «70-ча шерашка Америка». Фильм. 19.25— Экране дукхьашха. «Монолог» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Лотлото». Ашарий программа. 22.30 — Боккхийчарна мультфильмай программа. 22.55 — Спортивни программа.

II ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий нохчий меттала). 18.40 — Ашарий заставка. 18.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 19.15 — Бераштa мультфильм. 19.25 — Республике керда гIишлош еча. Гор. Грознерча къахьегамхошта — чубаха цIенош дукхагIа (гIалгIай меттала). 19.45— ««Пятилетке толамаш доахарашка — тха моршал». 19.50 — Концерт.

РАДИО

16 сентябрь

6.30 — Комбайнаш хьажкIий кхашка. Шалински района «Джалка» совхозера репортаж (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор 7.32 — Ашараш. 8.25 — Iуйранара концерт. 8.40 — Школа, дезал, общественность. О. И. Лебедевай беседа (эрсий меттала). 8.55— Ашараш. 9.15 — Вай лоаллахой болче. Дзагцеевай зарисовка (гIалгIай меттала). 9.30 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала). 9.45 — «Iалам лорадеш» Назрановски хьун болхлоех йола передача (гIалгIай меттала). 16.00 —Бурятий ашараш (эрсий меттала) 16.30 — Юртарчарча шефски повкъостал «Автоспецоборудование» заводера передача (эрсий меттала). 16.45 — Юртбоахама продукташ дукхагIа хилийтарга бода никъ. Беседа (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

17 сентябрь.

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 —«Ленинан некъ» газета обзор 7.36 — Ашараш. 8.25 — «Эскаре гIулакх дечар письмоех дола концерт» (нохчий меттала). 8.50 — Технически радиовестник. (эрсий меттала). 9.15 —«Куне къонахчул». ГIалгIай сакъердаме дувцар (гIалгIай меттала). 9.35 —Комсаш лелаярхочун радиошкола (эрсий меттала). 9.45 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.00 — «Лораде хьай дог» Лора М. Сулаева беседа (нохчий меттала). 16.15 —Радиожурнал.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбоалехьара 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике гIолла 20—25 градуси Грозне — 23 — 25 градуси йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш цхьайолча хана кIезиг дукха догIа а делхаш, 3—5 метр чIоагIа къулбехьен малхбоалехьара мух а хьекхаш, фегара температура бийсана 8—13 градуси дийнахьа 17—22 градуси йIовхал йолаш хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАДОЛАДЕННАД 1977 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗПУЛГА
Газета язлу бувзама ерригача отделенашка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнашка а гIолла.
ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ ялх бетта — 1 сом и 56 кепиги.
ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕI

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культура отделий 3-61-46 — промышленноста отдела 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорскe — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинарей. ереи, шоаттеи деношка

СФ05486. «Грозненски рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 6780.